

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXIV.

ТРАВЕНЬ — 1973 — МАЙ

Ч. 280

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Основник, видавець і редактор 1950-1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

В. В. Павлюк — адміністратор

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор)
М. Г. Дальний, І. Д. Пишкало, Р. Рахманний,
П. І. Маляр

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів
Австралія — 4.50 австралійських доларів
Франція — 25 франків
Англія — 1.75 фунта
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.
Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
4915 N. Marvine St., Philadelphia, Pa. 19141, USA

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

На першій сторінці обкладинки — С. В. Петлюра. Фото було зроблене за кілька днів до підступного вбивства.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

В. Марченко — Пам'яті поляглих за державність	1
А. Юрияк — Культ поляглих і героїка буднів	2
Петро Волиняк — Арешт	3
Павло Олійник — поезії	3
Микола Селегей — поезії	4
Вадим Сварог — На канадійській півночі	5
Яр Славутич — поезії	6
Іан Моффіт — Замок між вербами	8
Дмитро Чуб — Підсумок поетичної майстерности І. Качуровського	9
Григорій Костюк — Як ми критикуємо?	12
Ігор Качуровський — поезії	14
Володимир Іванов — Про невідомі твори М. Леонтовича	18
Ростислав Василенко — Бандуристе, орле сизий!	20
Гнат О. Діброва — поезії	21
Гаврило Г'ордієнко — Українські альманахи	22
Юрій Соловій — Неумертвляюча смерть безсмертного	24
Ольга Литвин — Аборигени (Австралія)	27
Марія Гарасевич — Мала Українська музична Енциклопедія	31
Читачі пишуть тощо	30

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Ганцювальна група ОДУМ-у "Веснянка" (Торонто) під мистецьким керівництвом миколи Валдецького на розбудову "Нових Днів"	\$50.00
В. Васько, Лондон, Канада	\$27.00
Ю. Мельничук, Едмонтон, Канада	13.50
О. Вікул, Бруклін, США	13.50
І. Галивайко, Гамільтон, Канада	12.00
К. Роговський, Торонто, Канада	10.00
І. Войчишин, Оттава, Канада	7.00
М. Пойта, Філадельфія, США	7.00
Ф. Подопрігора, Лондон, Канада	5.00
М. Кіріченко, Гамільтон, Канада	5.00
П. Остапович, Фрутланд, Канада	5.00
В. Яковиченко, Торонто, Канада	3.50
А. Дубровський, Торонто, Канада	3.50
И. Квас, Торонто, Канада	3.50
О. Радкевич, Торонто, Канада	3.50
М. Козоріз, Сандер Бей, Канада	3.50
Б. Мигаль, Оттава, Канада	3.50
Т. Підгайний, Оттава, Канада	3.50

(Продовження на 3 стор. обкл.)

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

ПАМ'ЯТІ ПОЛЯГЛИХ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ*

В день свята української державности встають передо мною постаті лицарів і мучеників великої ідеї.

Тих, що життям своїм заплатили за свою віру в неї.

Тих, що найдорожчим скарбом засвідчили відданість батьківщині.

Тих, що власним чином крові і праці, гарячого патріотизму і виконання обов'язку, умінням — для одних слухатись і для других наказувати, а обом і разом коритись вищим наказам нації, через її вождя переказаним, розпочали нову добу в історії України.

Тих, що створили спільним чином свого життя найкращу легенду нації — легенду оружної боротьби її за своє право жити вільною і державно-незалежною.

Тих, хто заслужив право на те, щоб стати незабутнім в історії України, хто зв'язав її величне минуле з світлим майбутнім і переказав нам, живим та прийдешнім поколінням, великий заповіт: національної помсти та недовершеного чину.

Шлях звільнення кожної нації густо кропиться кров'ю. Нашої — так само. Кров'ю чужою і своєю. Ворожою і рідною. Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій, усвідомлень, організаційної праці, ідеологічної творчості, всього того, що нація і свідомо і іраціонально використовує для ствердження свого права на державне життя.

Кров, пролита для цієї величної мети, не засихає. Тепло її все теплим буде в душі нації, все відіграватиме роль непокоючого, тривожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе на продовження розпочатого.

З цим чуттям завжди переживаю я свято нашої державности. Воно все зв'язується у мене з дорогами — незабутніми образами тих, хто дав нам право його святкувати, подібно до того, як величаві мелодії нашого гімну, що в цей день здаються особливо урочистими, а слова обов'язуючими, — все зливаються з передсмертними стогнаннями тих, чий дух тоді тільки повірить у щирість і поважність нашого святкування, коли ми не словами-співами, а ділами докажемо нашу моральну вартість бути достойними свята.

Хай же в цей день ми глибше, як коли, відчуємо велику вагу передсмертних заповітів наших лицарів!

Хай свято сьогоднішнє навчить нас шанувати пам'ять поляглих і обережно плекати традиції боротьби за українську державність, такі чисті і проречисті, такі ушляхетнюючі, бо і оправдані і

окроплені святою кров'ю найкращих синів нації.

А найголовнішою з тих традицій буде: пам'ятати про неминучість відновлення боротьби тими самими знаряддями і під тими самими гаслами, що ними користувалися і ними одушевлялися жертви військових подій 1917-1920 рр.

Українські мечі перекуваються на рала тільки тоді, коли гасло *Незалежна Держава Українська* перетвориться в дійсність і забезпечить отому ралові можливість зужитковувати рідну плідночу землю з її незчисленими багатствами не для потреб третього або другого з половиною чи якого іншого інтернаціоналу, а для устаткування і зміцнення власного державного добра і збагачення рідного народу.

Отже: не забуваймо про меч; учімося міцніше тримати його в руках, а одночасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів її буття — творчої любові до батьківщини, сторожкості до ворога та помсти за кривди, заподіяні ним, — в симбіозі яких знайдемо і вірний шлях до звільнення і програму для будівництва!

Великий чин наших лицарів вчить вірності ідеалам і умінню підпорядковуватись. Тільки вірність і слухняність творять передумови успіху національної боротьби.

Біля гасла: *Українська Народня Республіка — Українська Незалежна Держава* об'єдналися всі справді активні сили нації в її боротьбі за незалежність. Тільки в моральній атмосфері, утвореній тією боротьбою, могли з'явитися світлі постаті поляглих, тільки на цьому ґрунті могла зродитись жива легенда дальшої нашої боротьби, що живе невмирущою в душі нації і ферментує її сили на нові виступи.

Моральним чотирикутником — отим старокозацьким табором — поставимося ми в переходові дні нашої історії до всіх негідних наступів на нашу єдність та вірність випробуваням ідеям. Скупчимося один біля одного з готовністю взаємної допомоги і перестороги, — і ми витримаємо всі "міри і проби" незалежно від того, чи вони походять з якогось інтернаціоналу чи від його класократичного антиподу.

Вірність є основою не лише родинного життя. Вірність ідеям є підставою внутрішньої сили ширших громадських об'єднань, до національного включно. Наша вірність тим ідеям, за які голови поклали незабутні лицарі оружної боротьби за українську державність з часів 1917-1920 р.р., буде найкращою пошаною до світлої пам'яті їх, до великого чину їхнього життя і нарешті до розуміння глибокого змісту тієї думки, що її вклав законодавець в акт свята Української Державности.

В. МАРЧЕНКО
(Чит. С. В. Петлюра)

*) "Тризуб", рік видання II, ч. 15, 22 січня 1926 року.

КУЛЬТ ПОЛЯГЛИХ І ГЕРОІКА БУДНІВ

Щороку в травні ми справляємо поминки, згадуючи поляглих борців за волю України, почавши з найчільніших постатей: Симона Петлюри та Євгена Коновальця і кінчаючи сотнями тисяч безіменних героїв, що віддали своє життя в обороні волі свого народу. Не їх вина, що цієї волі-державної суверенності України — досі не здобуто. Ми, їх нащадки і живі ще сучасники, клонимо в глибокій пошані перед ними свої голови. Це наш моральний обов'язок — щороку спільно вшановувати навесні пам'ять жертв національно-визвольної боротьби, уряджуючи відповідні академії.

Але якщо на цьому й обмежитися, якщо зміст святкових академій не матиме дійового відгуку в нашій повсякденній діяльності, то це свідчитиме про нашу яловість і лицемірство, коли-то діла цілковито розходяться з словами. І власне завдання цієї статті — висунути й наголосити *твердження, що культ героїчних дій та осіб минулого конче потребує завершення в живій акції сьогодні, в нинішній дійсності*. Властиво, поляглих і їх жертвенні чини ми повинні воскресити в своєму щоденному національно спрямованому діянні. Ми занадто довго зідхали та вболівали з приводу наших утрат та невдач. А тим часом — "живий про живе мусить дбати": *нам конче потрібно плекати дійову героїку нашого буденного СЬОГОДНІ*.

Читач напевно здогадується, що мова тут не про якусь підпільну акцію, про творення і засилання в окуповану кремлівськими володарями Україну групових чи поодиноких підпільників-диверсантів. Ні, мова про "негероїчну героїку" — щоденну наполегливу акцію спротиву і самозбереження — як ТАМ, в Україні, так і ТУТ, в діаспорі. Ця героїка сіра і непомітна, бо позбавлена блиску гучних фраз, ентузіастичних вигуків і сяючих захоплення очей. А проте саме така ГЕРОІКА БУДНІВ є підставою національної самотутності і політичної суверенності.

Давно прошуміла, прогула фронтова боротьба українського вояцтва, не здобувши Україні сподіваної волі. Головна причина та, що революція 1917 року застала нас зовсім непередготованими: кажучи індустріальною мовою — ми тоді становили не націю, а сирівець для нації. Вистачить вказати, що свідоме українство було представлене тоненькою плівкою дрібної інтелігенції (переважно сільської), яка не мала ніякого адміністративного досвіду і технічного вишколу. Українського походження адміністратори та інженери в тодішній російській імперії, розуміється, були, частина їх жила й працювала в Україні. А проте українцями вони себе не вважали, — такий був прикрий наслідок двосотлітньої бездержавності.

Ми знаємо, що хоч Українська "Радянська" Соціалістична Республіка "за конституційним параграфом" може навіть на бажання відокремитися, вийти з Радянського Союзу, і хоч вона, УРСР, має членство в ООН (Організації Об'єднаних Націй), то це тільки синьо-червона вивіска, що зовсім не міняє суті давньої московсько-імперської політики щодо України: як за царату "Малоросія" була невід'ємною частиною Російської імперії, так тепер Україна є невід'ємною частиною Радянського Союзу Леніна-Сталіна-Хрущова-Брежнєва. Адже кожному ясно, що керована з московського центру радянська імперія — це ніщо інше як не зовсім зграбно перешикована на марксо-ленінський крій та сама загребуша "матушка Расея".

Але треба додати, що асиміляторський хист комуністів набагато вищий, вигадливіший, ніж колишніх царських адміністраторів. Ці останні спромоглися лише на теорію "трієдіної Русі" (мовляв, три рідні сестри: Велика, Мала і Біла Русь), а комуністичні головачі пустили в обіг справді "епохальний винахід": теорію "єдиного советського народу" від Балтики аж до Сахаліна і від Архангельська аж до Ялти! У цій "єдиній радянській народі" мають розчинитися всі національності СРСР — від українців аж до чукчів Берінгової протоки — і славити "російське життя" мовою Леніна.

Ми проте знаємо, що свідомо українська людинність на рідній землі протиставиться асиміляторським заходам кремлівського політбюро, змагається легальними засобами за своє українське обличчя. Оці щойно згадані ЛЕГАЛЬНІ ЗАСОБИ в умовах радянського режиму вимагають не абиякого героїства, що — гадаємо — зрозуміле нашим читачам, і нема потреби на тому спинятися. Натомість хочемо з усім притиском наголосити нашу реакцію, нашу відповідь — українців у вільному світі сухих — на нівеляційні заходи і тиск Кремля. Цю відповідь коротко можна формулювати так: *Менше фантастики і марнотраства. Думаймо і діймо тверезо, реальними категоріями і з найбільшим відчуттям потреб Батьківщини, краю предків сьогодні*.

Не тратьмо марно часу і зусиль на пошуки фантастичних приятелів десь на Тайвані чи в Пекіні або Ватикані. Натомість день-у-день працюймо з нашою молоддю та дітьми, щоб зберегти їх для українства, щоб і на чужині українському роду не було переводу.

Цим ми дійово покажемо, що ми можемо і хочемо бути героями-каменярками українських буднів, невпинно і завзято торуючи шлях ПРИШЕСТЮ УКРАЇНСЬКОГО СВЯТА ВОЛІ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ!

АРЕШТ*)

Був червень. Початок холодного літа 1933 р. Уже третій день безугавно йде холодний дощ. Сиджу в хаті сам. Брат Карпо пішов на роботу в "воєнведі", батько до колгоспу, а мати на город копати картоплю.

Відчиняються двері, і хтось чужий заходить до кухні. Виходжу. Чоловік років 28-30. Зодягнений просто: юхтові чоботи, сірі замурзані штани і суконний френч. На голові кепка. Поверх цього всього — брезентовий дощовик з кобеняком.

- Добридень!
- Доброго здоров'я!
- Чи тут живе Данило Волиняк?
- Тут, але його нема дома, — відповідаю.
- А ви його син?
- Так.
- Той, що з Києва приїхав?
- Той самий.
- Значить, старший? Павлом зветесь?
- Еге.

Посміхнувся загадково і продовжує розмову.

— Дуже добре. Мені вас і треба. Дозвольте познайомитись: я уповноважений району по пашпортизації.

Я здивовано дивлюся на нього і кажу, що пашпортизація району мене не обходить, що я, як мешканець Києва, пашпорт в районі одержувати не маю, бо вже одержав його в Києві.

— Знаю, знаю, але справа зовсім не в тім, що ви думаєте. Ви нам потрібні для проведення політично-масової роботи в зв'язку з пашпортизацією прикордонних районів.

"Ще цього не хватало! — думаю собі. — Ще й активістом маю бути в такій делікатній справі".

— Не розумію вас, — кажу вголос. — Яка може бути масова робота в цій справі. Дати чи не дати пашпорт — це справа виключно міліції. Коли ж потрібна якась технічна допомога, то ви маєте до ваших послуг сільради і місцеву інтелігенцію, хоч би вчителів. Я ж чужий чоловік, приїхав до батьків на декілька днів і не маю ні часу, ні бажання займатись цією роботою.

— Вчителі?! — здивовано вигукує він.

— Та ви ж знаєте, що це гниль із гнилі, що це лінюхи та саботажники. Та хіба вони підуть? Та хіба ми їм довіримо? От ви, то друга справа! Ви старий комсомолец і активіст села. Ви тут родились і вирости, то знаєте добре людей. Кому ж допомогти, як не вам?

— Ні, не піду! — заявляю рішуче.

— Як то не підете? — дивується він. — Хіба ви вже погорджуєте районом? Перевчилися в Києві? Та, врешті, ми маємо право мобілізувати всіх, кого нам треба.

— Маєте, то й мобілізуйте, а я у вас не на обліку і вам не підлягаю.

— Ого, то ви вже, я бачу, гніваєтесь, і переходите на формалізм. До чого тут облік? Я ж не беру вас насильно, а прошу від імени РВК та РПК¹⁾ і т. д. і т. п.

Сама думка вгрузнути в роботу, яка матиме такі фатальні наслідки для сотень тисяч людей, викликає в мене огиду, але щоб відчепитись від цієї нахаби, я даю згоду піти один раз, бо за день-два я маю виїхати до Києва.

— От і чудово! — радіє уповноважений. — Я так і знав! Так і в сільраді казали, що Данилові хлопці, а особливо Павло, не відмовить.

Входить мати з городу і здивовано дивиться на мої збори.

— Куди це ти збираєшся? — питає.

— То ми підемо з вашим сином на Нові Думські хутори зробити деяку роботу. Я з району по пашпортизації приїхав, — відповідає він поперед мене.

— То хоч поснідай. Це ж далеко, — каже мати.

Павло ОЛИНИК

НЕЗНАНИМ БОРЦЯМ

Я бачив їх, немов у сні.
Вони пройшли, як мрія сиза.
Відбилось сонце від заліза
І лезом променів ясних
Пробило тьму.
Прокинувся я —
Блищали сльози на сумлінні,
А у світанковім промінні
Купалася душа моя.

Ключі років, неначе мить,
Перелетіли наді мною —
Волосся вкрилось сивиною,
А спогад досі ще горить
Про тих незнаних прометеїв,
З тризубом волі золотим,
Що їхні лицарські ідеї
Вінчає сяєвом святим.

1973. Австралія

*) І розділ із недрукованого твору.

1) РВК — Районовий виконавчий комітет.
РПК — Районовий партійний комітет.

— Не буду снідати. Я скоро прийду.
Надів пальто. Взяв тютюну в кишеню і вийшли з хати.

Дощ порідшав, але крупні краплі його падають на калюжи по вулицях. Сильний, рвучкий західний вітер обіцяє врешті розігнати хмари.

Іду нехотя. Злий на себе, що пішов. Хотілося плюнути в обличчя цьому представникові влади і піти додому, але боюсь — будуть поганої думки про батька та брата, що живуть тут.

Мовчки дійшли до Случі і пішли по мосту. Ніхто нам не зустрівся по дорозі. Коли перейшли річку, то з села вслід за нами виїхала підвода. Коні добрі, воєнні, легка нова бричка з колискою спереду для двох-трьох чоловік.

Коли віз порівнявся з нами, то візник зупиняє коні і питає:

— Куди йдете, хлопці?

— На Думські хутори, — відповідаємо.

— То сідайте — підвезу.

— Сядемо, — каже мій супутник. — Швидше доїдемо, а то така погода...

— Сядемо, — згоджуюсь і я.

Мій компаньйон бере мене під руку і висаджує на віз. Я сідаю на колиску біля візника, а уповноважений поруч мене. Отже мене стисли посередині в колисці.

— Чиї це коні? — питаю у візника.

— Хіба не бачите, що воєнні?

Відповідь цілком нормальна і я нічого не підозрюю. Хоч і погана дорога, але коні ситі — біжать добре. За чверть години ми були коло Думських хуторів.

— Тут нам злазити, — кажу до свого супутника.

— Ні, не тут, а далі, — перечить він.

Це мене розсердило.

— То хто ліпше знає? Я ж тут таки виріс.

— А я вам кажу далі, — настоює він.

Бачу, що щось не те, але ще не зрозумів усього.

— То добре, — кажу. — Хочеться тобі в таку погоду їздити, то їзди, а я тут злізу і чекатиму на тебе в першій хаті.

Хочу взяти за віжки і зупинити коні, але візник передає віжки "уповноваженому", а сам плащ, вийняв нагана з кишені і, наставивши цівку мені до шиї, чистою російською мовою запитав:

— Ви знаєте, куди ви едете?

— Ні, не знаю!

— Так я вам скажу: в Г П У! Ні слова більше, ні двіженія, а то пристрелю преждевременно.

Мій супутник коні батоном, батоном і за десять-двадцять хвилин ми вже в місті.

Хоч як я дивився, але нікого знайомого не зустрів. Через місто мчали галопом і на повному ходу заїхали в двір ГПУ. Велика дощата брама зачинилась і я щез для світу, щез невідомо куди.

Робота тонка й чиста.

Микола СЕЛЕГЕЙ

ЖУРБА

Засохла квітка, грудочка землі,
Загорнуті колись тобою у хустину,
Загорнута журба, сльозинки дорогі
І серця рідного відірвана частина.

Я згадую щодня: дрібненько ти тремтіла
І тихо плакала, даючи цю хустину,
Розпука у душі і тоскні болі тіла,
Некінчене життя, закінчена частина.

В коханні наші дні вінком тоді плелись,
Та раптом вихор налетів згори,
У вир свій захопив, кружляючи поніс
І кинув нас на різні береги.

Як часом дерево на березі грозою
Розчахнута пірнає в муть води,
Зламало й нас обох тоді з тобою,
Понівичило мрії, сповнило журби.

Безлічні сірі дні, тягучі довгі роки,
Життя — листок на гілці угорі,
Відірваний, розгублено літає в різні боки
І падає гойдаючись, спочити на землі.

З далекої моєї Сторони
Засохла квітка, грудочка землі
І образ твій, що з біллю схоронив, —
Це тільки й рідне, дороге мені.

КОРОТКЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Торонто. — Після кількомісячної підготовки й переговорів та попередніх домовлень ініціативної групи з друзями й прихильниками сл. п. П. К. ВОЛИНЯКА тут створено діловий комітет у справі видання писаної спадщини П. К. окремою книгою.

Організаційні збори, скликані ініціативною групою, відбулися в суботу 5-го травня ц.р., обрали президію комітету в складі п'яти осіб: Д. В. Кислиця — голова, Петро Родак — заст. голови, Іван Олексюк — секретар, Г. К. Романенко — скарбник, Неоніла Гава — член президії.

Збори уповноважили президію комітету запросити до складу комітету більшу кількість осіб з усіх країн українського поселення і укомплектувати, в разі потреби, дорадчу редакційну комісію та завершити переговори з редактором запроєктованої книги.

Найближчим часом буде подане до відома докладне повідомлення в цій справі з оголошенням умов передплати на книгу.

НА КАНАДІЙСЬКІЙ ПІВНОЧІ

(“Північне сяйво”. Альманах. Канада)

Переді мною п'яте число альманаха “Північне сяйво”. Виходить він в Едмонтоні, на півночі Канади, під редакцією Яра Славутича.

Перед тим як розгорнути це, останнє покищо, число альманаха, мені хотілося б зробити кілька зауважень загального характеру, які стосуються не лише цього видання, а й усіх періодичних видань у нашій діаспорі.

Через те, що наші журнали не мають змоги платити гонорари, вони не можуть і замовляти потрібні їм матеріали; не можуть навіть ставити належно високих вимог до якості статей, оповідань та віршів, присланих їм. За винятком явної халтури й безграмотної писанини, вони мусять з вдячністю приймати те, що їм дають.

Великого бо вибору в них немає. Занадто мало в нас добрих знавців літературної мови та сумлінних стилістів. Зате є чимало авторів з великою амбіцією, і вони часто не бажають, щоб їх опуси зазнавали мовної редакції.

Об'єднати бодай більшу частину досвідчених і здібних авторів на сторінках солідного, репрезентативного журналу в наших умовах неможливо, бо ці автори часто роз'єднані взаємними антипатіями та особистою неприязню до того чи іншого редактора. Спричиняється до цього й те, що наші журнали здебільшого видаються різними ідеологічними середовищами.

Редакції мусять зважати на інтереси й смаки своїх нечисленних читачів, а читацький контингент являє собою дуже строкату масу людей з різним рівнем культури, з різною освітою та різними примхами. Якби журнал схотів орієнтуватися лише на одну категорію читачів, то не вижив би з причин фінансового характеру.

В наслідок такої ситуації у нас немає окремих журналів для різних категорій читачів. Наші журнали хочуть дати дещо для кожної категорії своїх переплатників і тому являють собою щось на взірць “супермаркетів”, на полицях яких поряд з високоякісним товаром лежить і дешевий. Поряд із серйозною статтею міститься мілкомисна. З віпшем досвідченого поета сусідює початківський вірш.

Одна з сусідніх статей може бути написана доброю, добірною літературною мовою, а друга — примітивною, бідною на слова, не дуже грамотною, або різко позначеною якимсь діалектом чи суржилом.

Це лихо наших журналів — лихо давнє й сьогочасне. Винити в ньому редакторів було б несправедливо, бо видавництва не мають коштів на утримання в апараті редакції постійного літературно-мовного редактора.

Упорядник альманаха Я. Славутич, як видно,

старається зарадити цьому лихові, але це йому вдається не завжди. Особливо трудно правити мову віршів, а добрі вірші — матеріал у нас дуже дефіцитний.

П'яте число “Північного сяйва” відкриває перша половина роману В. Винниченка “Поклади золота”, про який уже виникла дискусія між В. Давиденком і В. Чапленком. Писати про цей роман під час розгляду альманаха було б неправильно, і тому я відкладу аналізу Винниченкового твору на пізніший час і для окремої статті. Але те, що Я. Славутич дав цьому романові місце в своєму виданні, добре, хоч він зайняв більшу частину цього числа альманаха.

Насамперед прочитаємо вміщені в альманаху вірші.

Поезії Я. Славутича написані в прикметній для нього патетично-декламативній тональності з багатьма екзотичними словами та у відповідності з його творчою метою, яка вимагає принесення семантики слів і фраз та логіки асоціацій у жертву вимогам ритму й рими.

У віршах інших авторів часто трапляються образи сумнівної якості та випадки нещасного слововжитку. Б. Мазепа пише у вірші “Сатаніють вітри...”, що в його “холодній душі воскресє порив, зріє віра...”. Але ні порив, ні віра не можуть “воскрєсати” в душі, коли вона... в холодному стані. У вірші Д. Мура невдалі рядки: “Стратегія гетьманська булави”, “Мазепин хист і мудрість голови”. Невидержання елементарних синтаксичних правил викликає кумедний ефект. А ось приклад стилістичної недбалості: “Нещадний гнів зогоче громом Бога”. Незрозумілі образи: “борг буття”, “презирливе скитання”, “сумлічні сльози”, “рідна радість” і т. д. у вірші “Сповідь”.

Богдан Бора пише в своєму вірші “Епілог”, що він “пройде дороги скромности аскетом”, але кінчає він свій вірш не дуже скромно:

Вклоніться низько матері Марії.

Яка мене народові дала.

Скромність мала б утримати його від такого твеодження.

Але вірш Бори “Біль і вірада” — один з найкращих в альманаху. В ньому є щирість почуття, ясність думки і прозорість вислову.

У вірші Л. Мурович “Туга” вражають деякі образи, напр.,

“...ми горіли мов лямади,

Впавши з неба в грудочку поляни.

Які це лямади падають з неба і як може поляна зібратися в грудочку і для чого? Вельми “своєрідні” й такі образи: “соняшник нас вдихує любовно на світанні”, “пелюстки із нашого

проміння". У вірші "Сонця ключ" говориться про бійців, які "кров рабам у жилах палять строго". Поетичність і косноязычність ніколи не були синонімами. Звичайно, за винятком "модерністського" віршування.

Андрій Легіт написав переконливий вірш про те, що не слід давати українським дітям такі імена, як Катюша, Ема, Кароліна, Петька, Вова, Адольф, Францішек, Міша. Куди кращі такі імена: Ігор, Тарас, Оксана, Леся, Данило. Поетові треба признати повну рацію.

У вірші Г. Діброви неясний вираз: "Погасли заходу запали". Те саме слово повторюється і в рядку: "Сердець запали вогняні!" Що значить "кохання ніжного налив"?

Загалом про перелічені й інші вірші можна сказати, що вони "витруджені", не підіймають нових поетичних тем, але й традиційні теми розробляють без належної свіжості образів, а головне без належної синтаксичної та лексичної грамотності.

У єдиному на весь альманах образку І. Боднарчука "Між двома горами" учитель приїжджає в глухе, закутне канадське містечко, де він колись навчав українських дітей, і довідується, що всі вони одружилися з місцевими французами й французівками. В оповіданні є настрій, але надмір стилістичних оздоб.

Хотілося б, щоб у наших журналах було більше літературної прози, але саме з нею нашим періодичним виданням особливо скрутно. Першорядні письменники, яких у нас взагалі мало і з бігом часу стає щораз менше, воліють друкувати свої твори окремими книжками. До журналів скупо надходять тільки короткі оповідання, але цей жанр у нас, на жаль, у занепаді. Ті оповідання, що потрапляють на сторінки журналів, хибують на мілкість теми, нецікавість сюжету (або взагалі безсюжетність), претенсійну багатомовність та інші хибі літературної форми.

Треба з жалем відзначити, що наші письменники "не ростуть", і кожен їх наступний твір не кращий від попереднього. Ще добре, коли не навпаки...

Поети "з іменем" зараз пишуть дуже мало, а продукція "меншої братії" відзначається тією словесною недбалістю, яку, мабуть, вірніше було б назвати неписьменністю.

Найсолідніша стаття в цьому альманасу належить перу Ігоря Качуровського. Вона присвячена Лесі Українці і називається "Покірна красі і правді".

Качуровський, один з найвидатніших наших поетів і літературознавців, пише, що мета його есею — дати українському читачеві загальну уяву про Л. Українку як письменницю та накреслити головні риси її творчості, звернути увагу на те, що найважливіше й найкраще в її спадщині.

Оскільки І. Качуровський вважає, що наукове літературознавство не повинно переказувати сюжетів аналізованих творів, його стаття адресована лише солідно підготованим читачам, принаймні тим, що прочитали всі твори Л. Українки й пам'ятають їх. Але й від таких читачів, зви-

Яр СЛАВУТИЧ

У К Р А І Н А

1960—1970

У полоні відчаю, з-під зашморга згуби,
Непокірно-ставна, вольова, як життя,
Ти гартуєш розпукою спалені губи,
Ти волаєш вогнем Чорновола і Дзюби
Перед світом, глухим до твого бороття.

Судна доля гримить. Відкриваються рани,
Давні стигми віків на робучих руках,
По сибірах, уралах іде нездоланний,
Вибухає могутній, мов красні вулкани,
Рвйний спротив когорт — у нагих кістках!

І підводиться Винниця, чорно-кривава;
Устають Слобожанщина, Галич, Волинь;
Запорожжя клекоче в серцях Січеслава;
Смолоскипом горять, як незгасна заграва,
Заливаха, Мороз, Караванський, Горинь...

Чую голос повстань Лук'яненка й Кандиби,
Чую поклик Масютка на тюрми Кремля...
Не лякають вас чорні погрози, ні диби,
Ані рани народні, розвернені скиби, —
Вас єднає на подвиги рідна земля!

Сильно-духі, для вас простеляються гори;
Покаянно-слабі, вас наснажує плач.
Волю в душах кують Гончареві собори,
І підносять, як щит, маєстат непокори
Симоненко, Осадчий, Костенко і Драч

Гнів народу кипить, переповнивсь по вінця —
І нема йому краю, немає кінця:
Пориває соборна снага українця —
Запорожця, кубанця, дінця й буковинця,
Закарпатця й волинця — і сяють серця!

1971 р.

чайно, не можна вимагати, щоб вони знали, що таке "гіпокористичний димінутив у функції десфемізму".

З першого розділу цієї статті читач довідується про зв'язки Л. Українки зі світовою літературою в царині сюжетів, тем, персонажів, мотивів та художніх засобів. Автор скрупульозно називає всі твори чужих літератур, які можна вважати першоджерелами чи аналогами Лесиних творів.

Мені здається, що починати працю про творчість поетки саме так — не слід би було, бо такий початок не дає цільного образу Л. Українки. "розщеплює" його масою порівнянь з іншими письменниками. Після цього трудно зібрати в один фокус усі грані й аспекти її творчої індивідуальності.

Загально відомо, напр., що російський поет

Пушкін все життя вчився в іншомовних письменників — у французьких поетів, Байрона, Шекспіра, Волтера Скотта — але російські літературознавці говорять про це переважно у вужчих, спеціальних розвідках і не для "масового" читача.

Качуровський несподівано мало говорить про Лесину поезію й обмежується по суті трюїзмом про те, що її пізніші поезії значно вартісніші від ранніших, у яких вона ще перебуває в полоні пласких штампів "громадянської" лірики, що панувала тоді в російській літературі. Треба, однак, сказати, що саме ця Лесина лірика найбільше промовляє масовому читачеві.

Найбільше цікавить Качуровського Лесина драматургія, безперечно найсильніша й новаторська частина Лесиної творчості. Качуровський висловлює багато справедливих думок. Але деякі його твердження, не підтримані аналізом відповідних творів, справляють враження цілком довірливих, суб'єктивних, напр.:

"На руїнах" належить до найслабших творів письменниці, "Вавилонський полон" і "Бояриня" — до середніх, а "Оргія" — до найкращих".

Напевно, Качуровський має рацію, але в науковому літературознавстві такі твердження мають бути науково обґрунтовані.

Пишучи про Лесин світогляд, І. К. відзначає, що соціальна тенденція її творів майже ніколи не переходить у тенденційність і що, поруч з відлунням марксистської ідеології, в її творчості виразно виступають ніцшеанські мотиви, а поряд з соціальними проблемами щораз більше місця займають проблеми національні. Лесина ненависть до всякого догматизму "погашає" її марксистські заінтересування.

Свій есей Качуровський кінчає жалем з приводу того, що західний світ так і не відкрив для себе Лесю Українку, яка свого часу могла стати провідним драматургом у європейській літературі.

До "Лесіяни" належить також стаття С. Чорнія про мотиви патріотизму й зради в драматургії Л. Українки. Відзначимо в ній невдалий вислів "малювати тему", "малювати мотив". П. Одарченко подає нові відомості про історичні й політичні погляди Лесі Українки, взяті з книги О. Косач-Кривинюк, у якій вперше опубліковано деякі листи письменниці.

Серед іншого матеріалу в альманаху відзначимо замітку Ю. Клинового про П. Волиняка, статтю І. Кейвана про ілюстрації мистців до творів І. Франка, статтю Д. Чуба про В. Гжицького — хоч наряд чи можна назвати цього письменника майстром великих художніх полотен.

Докладний огляд збірок канадсько-українських поетів (хоч специфічно канадського в них нічого немає) дав Я. Славутич, який пише про цих поетів, що вони "підтримують літературний процес, підкидають палива до вогню, що принаймні жевріє безнастанно, а сам факт жевріння — це вже певний осяг".

Оглядач з пошаною і без зайвих порад відзначає книжки сеньйорів української поезії в Канаді, прихильно пише про вірші авторів вище серед-

нього віку, й відзначає хибі мови й літературної техніки у віршах молодших (але зовсім не молодих) поетів. При цьому він старається ні в кого не відбити охоти до віршувальної діяльності. У такій позиції є своя логіка й рація. Якщо ображені дуже вимогливою критикою поети припинять твори, літературний процес увірветься, і кому від цього буде користь?

Щоправда, така настанова веде до перетворення нашого літературного процесу на сімейну, домашню справу, але хто може вимагати від наших "масових" поетів, щоб вони спиналися на верхів'я світової літератури? Для цього ж насамперед потрібно добре знати свою літературну мову та мати деякі знання з галузі літературної теорії. А де їх узяти, коли весь вільний час зайнятий творчістю?

Загалом про рецензований альманах треба сказати основне й найважливіше: оскільки чимало наших авторів з тих чи інших причин уникають друкуватися в деяких регулярних журналах чи не знаходять там собі місця, "Північне сяйво" дає їм форум, на якому вони можуть виступати перед читачьким загалом. Читачі всіх категорій можуть знайти для себе щось цікаве й варте знання в "Північному сяйві", особливо в тих його випусках, більша частина яких не зайнята Винниченковим романом.

МИТРОПОЛИТОВІ МСТИСЛАВОВІ 75

10-го квітня ц.р. Митрополитові Мстиславові минуло 75 років від дня народження, з чим і поздоровляємо Його та бажаємо Йому здоров'я, більше приємності в житті і хоч відносного душевного спокою, щоб Він міг і на схилі віку з успіхом виконувати велику місію — для добра Української Православної Церкви і України.

Ми мали й маємо добру волю присвятити нашому Владиці і заслуженому національному діячеві окреме число нашого журналу, щоб якнайповніше підсумувати Його заслуги та віддати належне за Його організаційний хист, самовіддану й жертвну працю для свого народу та dokonані великі діла. Це ми зробимо негайно, як тільки дочекаємося замовлених (близько двох років тому) статей про нашого Владику-Ювіляра.

ЛІТЕРАТУРНІ ВЕЧОРИ ЯРА СЛАВУТИЧА В ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ

Мандруючи цього року під знаком Південного Хреста, Яр Славутич мав три літературні вечори в містах Сав-Павло, Курітібі й Буенос-Айрес. Поет читав твори з нової збірки "Мудрощі мандрів", що вийшла в світ у видавництві "Славутич", Едмонтон. При цій нагоді відвідав він також Ріо-де-Жанейро, Прудентопіль, де живе дуже багато українських поселенців, Ліму й Мехіко.

ЗАМОК МІЖ ВЕРБАМИ

УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК В АВСТРАЛІЇ

У далекій Австралії в англомовній газеті "Австралієць" була надрукована стаття про українського письменника Сергія Домазара, автора роману "Замок над Водаєм". Цей роман був перекладений англійською мовою і виданий книговидавничою фірмою "Зета Пресс".

Містимо переклад цієї статті, що її написав австралійський журналіст Іан Моффітт, який зацікавився особою українського письменника та його поведінкою на пожеволеній батьківщині і на скитальщині. — РЕД.

Мій поїзд зупиняється на станції Ем'ю Плейнс. на захід від Сіднею, і коли повідь школярів і школярок відпливає, розливаючись струмками. один чоловік стоїть, чекаючи на п'яток.

Невисокий на зріст, присадкуватий, на ньому капелюх і костюм; залізничний конторник. мабуть, чи якийсь дрібний міський урядовець. Пересічна людина, як і більшість із нас, безіменна в юрбі.

Він тихо вітає мене й веде до стоянки авт: ні, крізь стоянку: це — простець до його дому. Панові Сергієві Домазарові 72, але він дуже добрий ходак.

Пан Домазар, пенсіонер, живе в облицьованому червоною цеглою котеджі, що тоне серед великих дерев на березі річки Нипин в містечку Ем'ю Плейнс. Це майже чудо: річка, дерева...

— Коли я лежу отам під вербами, я — дома, — каже він. Дома, тобто в селі за його хлоп'ячого віку, коло річки з вербами, ген далеко в Україні.

Зараз ранок. Ми йдемо по траві й сідаємо у нього в хаті. "Моє життя було повне пригод", — каже він.

— Але моє життя було й таке, що я мусів бути непомітним. Оце я й мусів повсякчас приховувати..."

Пан Домазар, "переміщена особа" під час Другої світової війни, прибув до Австралії з лівонською й сином у 1949 році. Їх повезено до Шонегільського табору спершу, а потім їм довелося розійтися, щоб заробляти собі на життя в Новому Південному Велсі.

Він опинився в гурті чорноробів, що прочищали вогнепеперивні смуги в Пенриті, через річку від Ем'ю Плейнсу, а потім жив у наметі, теж як чорнороб, на будівництві Варагамбської греблі.

Пані Домазар жила десь інде, як помічна робітниця в родині лікаря ("У моїй країні їй і на думку б не спало мріяти про працю служницею"). Їхній син перебував у емігрантському таборі і працював залізничним посилювачем.

Пан Домазар був багато чим на своїй батьківщині: суфлером в українському театрі, перекладачем літературних творів з німецької та російської мов на українську, випусковим у харківських, а потім у київських газетах, лектором у ветеринарному інституті. Йому довелося навіть працювати деякий час чорноробом на київській корабельні. Він написав тоді статтю, в якій запропонував новий кораблебудівний процес, що викликало раптові наїзди високих "тузів" з Москви ("але без жодної нагороди для безпартійного автора").

Йому не сподобалася Варагамба: "Там було так самотньо в шатрі". Але він спромігся дістати працю як друкарський складач, і, нарешті, купив п'ять акрів землі коло Блектавну, в Сілнейських західних передмістях, та побудував собі невеличкий будиночок.

Привітаний критиками в США

Одного дня він сів до столу і сказав своїй дружині й синові: "Я збираюся написати книжку". Це було десь року 1955-го.

"Вони сміялися з мене, — признається він з усмішкою, — але я сказав: 'Прошу вас піти собі куди-небудь. Я мушу лишитися насамоті.' Вони ще жартували з мене, але я засів із моїм пером спершу, а потім і за писальною машинкою. Та книжка вже давно сиділа в моїй голіві".

Він писав між часами праці, а тоді — ще олене диво! — з'явилися скупники землі і дали йому чимало грошей. Вони купили всю його землю і навіть його маленький дімок ("хоч вони й не були в ньому зацікавлені"). І ніхто, звісно, не був зацікавлений у його книжці.

Він скінчив книжку, видав її за морем окремими частинами в кількох випусках українського літературного журналу (і як окрему книжку в Німеччині) та був привітаний українськими критиками в Сполучених Штатах. Але в Австралії ніхто, здавалося, не цікавився перекладом цього твору на англійську мову.

"Один видавець каже мені, що книжці щось бракує. Я думаю, він мав на увазі порнографію", — згадує він. А інші її взагалі не хотіли.

Одного дня п. Домазар якось поїхав половити риби в Нипині і тоді знайшов опію ділянку, порослу деревами — зовсім як на його батьківщині. Це було дуже дивно, бо один спіритист у Німеччині під час війни сказав йому, що щось подібне на це його десь чекає. Він побудував собі свій цеглою обкладений дімок в 1966 році.

І багатий приятель українця у Пенриті випав його переклад ("Зета Пресс", Пенрит) на англійську мову. Його друг, він каже, "ніколи не зможу

вернути свої гроші", і хоч це й не був першокласний переклад, але сама книжка прекрасна.

Мало кому відома (наскільки я знаю), ця книжка являє собою захоплюючий пікареский роман під назвою "Замок над Водаєм", побудований значною мірою на його власній молодості. То був "замок", який він вигадав у юнацьких мріях, на річці, що зветься Водай:

"Ми йшли поруч, я зліва, за звичаєм. Якесь таємнича сила притягала нас одне до одного, але ми опиралися їй, дотримуючи між нами невеличку, обом нам відчутну відстань у кілька інчів, ступаючи струнко пружкими, напруженими ногами, пильнуючи, щоб не гойднутися вбік, і не торкнутися ненароком, і не згоріти від щастя і засоромлення."

В цьому романі — любов його до України в той час, коли воюючи між собою армії — і тиф — спустошили її під час і після Першої Світової війни, коли червоні завойовували її. "Герой роману" він каже, "був дуже подібний до мене в боротьбі проти комуністів. І фактично, я сказав би, що досить велика частина його, — це я".

Тече, мов водограй

— Я не міг одірватися від книжки, — кажу я йому, — ніхто вже, здається, більше не пише романів такої захопливості. — Він майже скінчив англійський машинопис другого роману, а ще будуть і дальші твори.

— Це тече в мене, — каже він, — мов із водограю. Може нове покоління українських емігрантів, що навчається тут по університетах, зможе допомогти мені в перекладанні моїх речей.

Він пише про свою молодість на старій українській писальній машинці в кабінеті за садовою повіточкою. Тепер тут його дім, а не на Україні. Його син, технік, привозить у неробочі дні своїх дітей на відвідини.

— Австралія дуже добра до нас, — каже він. — Тут ми маємо собі дах над головою і працю.

Він ще не знайшов собі літературного визнання, але він безсумнівно щаслива людина.

Після десятиріч поневірянь він нарешті має щось тривке на старість, щось таке, що вже певно не є мрією. Обкладений червоною цеглою "замок" над Нипином, з широким краєвидом Російської революції...

Незабудька

Троянду люблять за її граціозність, соковитість і ніжні пахощі. Жоржини — за багатогранність форм і яскравість вбрання. А незабудку? Вона не зачаровує людину своїм ароматом, грою кольорів. Лише деякі її різновиди мають лілово-рожеве забарвлення. Але найбільше знаємо її чистий колір безхмарної блакиті. У багатьох містах незабудка є уособленням сталості, вірності.

За древньогрецькою легендою жили колись найщасливіші в Аркадії пастушок Ликас і пастушка Егле. І от треба було Ликасові кудись поїхати у невідкладних справах. Настала хвилина разлуки. Ликас ніжно обнімає і цілує подругу. Схвильована Егле не може утримати сліз. З кількох прозорих краплин, що впали з блакитних очей дівчини, виростили блакитні квіточки-незабудки. За німецьким переказом незабудка також народилася із сліз дівчини, котра прощалася із своїм нареченим.

У південній Німеччині, в Люксембургу здавна святкують день незабудки. В день свята дорослі і діти виходять на лоно природи збирати ці скромні квіточки, за допомогою яких люди ніби знаходять те, що для них найдорожче.

На Британських островах одне з найяскравіших радісних свят — свято травневої королеви. У цей день, подібно до того, як у стародавньому Римі кожен римлянин мав садити на честь богині Флори деревце, урочисто садять молоде дерево біля подвір'я першої красуні, яку обрано травневою королевою. Чоло обраниці уквітчують вінком з незабудок.

Є повір'я, що сік незабудок має властивість впливати на міцність сталі, ніби секрет найміцніших толедських і дамаських клинків крився в тому, що в добіла розпеченому стані їх витримували в соках незабудки, доки вони не набирали незрівняної твердості. У нас незабудки люблять не менше, ніж ромашку чи синьоокую волошку. Колись вірили, що той, хто зірвав квітку незабудки, ніколи не заблудить у лісових хащах, не забуде дороги додому. Незабудка згадується у багатьох народних піснях.

Коли дівчина прощається з коханим, вона мовчки простягає йому букетик ніжних квітів, які переконливіше від слів говорять хлопчині: "Не забувай!"

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

FUTURE FUEL OIL LTD.

and

SERVICE STATION

24-годинна, солідна і швидка обслу́га
чищення і на́права "форнесів" безплатно.

945 Bloor Street W. — Toronto, Ontario

Office: 536-3551 — Nights: 762-9494

ПОМЕР ДМИТРО ДОНЦОВ

30-го березня ц.р. помер у Монреалі Дмитро Донцов, кол. редактор "Вісника" (Львів), автор книги "Націоналізм" та ін.

Похоронили Д. Донцова на українському православному цвинтарі в Бавнд-Бруку, США.

Вічна йому пам'ять!

ПІДСУМОК ПОЕТИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ І. КАЧУРОВСЬКОГО

(Пісня про білий парус. Поезії. 208 сторінок)

Ім'я Ігоря Качуровського давно відоме. Він і добрий поет та перекладач з різних мов, і талановитий прозаїк, і знавець теорії поезії, і автор праць на літературознавчі теми.

Тож не даром навіть у Австралії він здобув велику популярність, зокрема своїми прозовими творами — повістю "Шлях невідомого" (1956) та продовженням цього твору — повістю "Дім над кручею" (1966). Самой першій повісті тут продано близько 700 прим. Відомо, що навіть такий суворий критик, як Володимир Державин, що не був прихильником Качуровського, свого часу писав, що "Шлях невідомого" — найцікавіший твір за останні 10 років". З таким же успіхом написаний і твір "Дім над кручею".

Та ось на полицях книгарень після чотирьох років від виходу його теорії віршування ("Строфіка"), корисної для всіх, хто хоче удосконалити свою працю над поетичною творчістю, з'явилась нова книжка Ігоря Качуровського "Пісня про білий парус", що є фактично відзначенням 25-річної творчості поета (почав друкуватися 1946 р.), хоч сам автор у своєму вступному слові вважає "це за підсумок лише останніх 15 років, бо сюди не увійшли перші його дві збірки поезій "Над світлим джерелом" (1948) та "В далекій гавані" (1956).

Отже до цієї збірки увійшли ніби чотири окремі нові книжки — дві з них оригінальної творчості — "Надвечір'я" та "Пісня про білий парус", а дві — перекладених поезій. Перша з європейських мов — "Мереживо лун" та друга з еспаномовної поезії — "Золота галузка".

Що ж властиве для поетичної творчості Качуровського? Поперше, слід підкреслити, що його поезії своєю ясністю думки, глибиною, чіткістю вислову, досконалою й різноманітною формою ніби продовжують майстерність наших славних неокласиків. Але Качуровський має свої власні поетичні засоби, він не заглиблюється в античні теми, в греко-римську мітологію, що так властиве для неокласиків. Навпаки, Качуровський своїм чітким поетичним словом віддає перевагу сучасності. Його спостережливість і відбиття окремих життєвих явищ поійнята легкою елегійністю, смутком, жалем за втраченою молодістю, за невдалим коханням. Але поруч у його поезії звучить глибокий гуманізм, співчуття до страждання не лише людського, а й тварин. З цієї останньої теми поет і починає свою фундаментальну збірку поезій та перекладів.

Певно, бачачи навколо часто людську жорстокість, автор контрастно показує поведінку бродячого пса в поезії "До нас на склад забіг чужий

собака". Не зважаючи на гавкіт навколишніх псів, цей бездомний волоцюга спокійно лежав посеред подвір'я. І коли до нього наблизилось, шкутильгаючи, нещасне щеня, якому щур недавно видер око, він співчутливо лизнув його і, обнявши лапою, вилизував щеняті рану. І автор, щоб дужче вдарити по людській бездушності, каже: "І я подумав: що якби людині — собачу душу".

У тварин, зокрема у псів, автор бачить незрівнянну вірність і прив'язаність до людини. У поезії "Пісня про вірність" поет помічає цю рису: геть до незнаних берегів чужини відплив корабель, а пес помилково лишився на пристані. Тим часом преса принесла вістку, що корабель у дорозі затонував (та пес, зрозуміло, газет не читає), і коли до пристані прибувають чужі кораблі, пес щоразу підбігає до корабля, обнюхує, шукаючи втраченого притулку, господаря.

Цю тему долі і приязні тварини до людини, а поруч і людську жорстокість бачимо і в третій поезії — "Собаче щастя". Автор розповідає про нещасну суку, якій все траплялась якась біда: то розтrophать лапу, то вдарять багнетом, то з молу кинуть у воду:

Та в дощ і холод, мов вояк на чати,
До брами все виходила вона,
Бо мала тільки й радощів, чудна,
Мене о сьомій ранку зустрічати.

І видавалось, ніби легше жить,
Що подружив з істотою живою,
Що ця, чорненька, з лапкою кривою,
Про мене, може, думає в цю мить...

Але після лихих пригод прийшло до неї коротке щастя: у темнім її лігві лежали щойно народжені її щенята, "лискучі і малі". Та "щастя" скоро обірвалось:

Зненацька — крик. В повітрі тріпотіло,
Пручалось, б'ючись, безвладне тіло,
Мов чорна риба,

в гицеля в петлі.

Химерну долю живої істоти малює поет і в чотирирядковій досконалій мініятурі, що зветься "В порту":

Розсипали отруту для щурів.
Та власну смерть по зернятку збирає
Не хижий щур, лише безжурна зграя
Невинних, чистих серцем голухів.

Спостережливість і проникливість в навколишнє життя бачимо і в поезії "Як час іде":

Як час іде... Я знав колись дівча,
Яке з книжками бігало до школи

І ще не знало, що воно вже — пanna,
І мишачими хвостиками кбси
Наївно коливались за плечима.

Пізніше поет уже побачив фарбу на устах, а
ще згодом хтось провадив її вже додому, поклав-
ши руку на її плече. Пізніше автор зустрів ту ж
недавно дівчинку з дитиною, яка бігла за нею,
підстрибуючи, як колись її мати. Бачив, як піз-
ніше в неї поблякли очі, з'явилась сивина, і автор
робить резюме:

Як час іде... Але чого ж мені
Усе здається, ніби я — той самий?

Майстерно поет відтворив незмінні закони
життя працьовитих бджіл. Занедбані, втративши
матку, вони поволі гинуть, бо їх все зменшу-
ється, гинуть у дорозі. У вулику заводяться
шкідники, але бджоли до останнього моменту,
хоч і приречені на смерть, виконують свій свя-
щенний обов'язок, літаючи по мед.

Майже всі романтичні поезії Качуровського
мають мінорний тон, нещасливі збіги обставин,
подані в контрастному пляні:

Нехай і так. Сьогодні не заїду.
Все має бути, як веліла ти.
Холодна безнадійність краєвиду
Мені співзвучна жахом пустоти.

Сухий бур'ян під сивою вербою
І сірий сум лягає на траву.
В ті дні, коли не бачуся з тобою,
Я взагалі на світі не живу.

В іншій поезії без назви автор знову дає гли-
боко ліричний малюнок невдачі й розчарування:

Пізніх вулиць тривожний сон.
І знайоме вікно закрите.
Ти троянди жбурнув на балкони,
Але впали додолу квіти.

Темінь. Штора. Нікого нема.
Якось дивно: нема нікого.
І вже бстрах тебе пройма:
Чи не сталося чогось лихого?

Будеш знову не спати всю ніч.
Задрімаєш — вона присниться.
Найдорожче з усіх облич
І найглибшого болю криниця.

Що ж, судилось тобі одно —
Бути завжди лиш пасинком долі.
Пізня вулиця. Темне вікно.
І троянди розсіпані долі.

Дуже часто натрапляємо в поезіях Качуров-
ського на рядки, що звучать, мов філософське
резюме:

Блякло-сірий лист додолу пада
В передсмертнім соннім забутті.
Можна все направи в житті —
Непоправні тільки смерть та зрада.

Наш автор уміє майстерно висловити свої по-
чуття і в найкоротших поезіях-мініатюрах:

Граблями гострими антен телевізійних
Безмовні настобурчились доми.
Це передмістя спить. І в небесах спокійних
Нечутно розпливаються дими.

А я на цілий світ хотів би прокричати —
Хай по антенах громом прогрімить!
Щоб чули фабрики, і ранчо, і палати,
Як я люблю, люблю тебе в цю мить!

Не меншою майстерністю відзначаються й чи-
сленні переклади І. Качуровського з інших мов.
У дальшій книзі-розділі "Мереживо лун" зібрані
переважно переклади різних європейських поетів
та кілька східних. Тут бачимо переклади італій-
ських поезій, польських, чеських, російських, ні-
мецьких, французьких, перських. А в кінцевій
книзі, "Золота галузка", зібрані переклади еспа-
номовної поетичної творчості, тобто переважно
поезій латинської Америки.

Не маючи місця на аналізу й цієї частини збір-
ки, тобто перекладної творчості, хотілося зупи-
нитися хоч побіжно над іншими моментами твор-
чості поета. Поперше, підкреслити різноманіт-
ність тематики, уміння заглибитися у світ бага-
тьох речей і подати їх у своєму образному пере-
творенні.

Позитивною стороною автора є відсутність
повторень старих тем, немає банальних образів,
що часто подибуємо в інших поетів. А поетична
мова відзначається оригінальністю, образністю,
метафоричністю, вдалим епітетами й порівнян-
нями.

Ось кілька прикладів: *І місяць — ніч веде на
поводі. А вгорі — рожевим легким розчерком
хмаринка. Наосліп за вікном ніч пролетить. В
намітці білій ніч, ясна і тиха, із місяцем бере
таємний шлюб. Граблями гострими антен теле-
візійних безмовні настобурчились доми. Дикий
вітер роздягає сад...*

До позитивів майстерності І. Качуровського
належать і його знання інших мов, обізнаність з
поезіями багатьох інших народів, а також його
майстерне володіння різними жанрами й форма-
ми поетичної творчості, як сонет, тріолет, тер-
цина, верлібр, октава, рондо та інші, не кажучи
вже про те, що він у своїй творчості застосував
майже всі види римування. Тож Качуровський — і
майстер теорії літератури, поетичної техніки, і
першорядний знавець нашої мови. Його підсум-
кова збірка "Пісня про білий парус" — новий
крок і нове слово в його талановитій творчості.

НЕ ЗАБУДЬТЕ

В І Д Н О В И Т И

ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

ЯК МИ КРИТИКУЄМО?

(Про деякі спроби критичного перегляду посмертних публіцій творів
Володимира Винниченка)

Ювілейні дати Володимира Винниченка: 90-річчя від дня народження (1970), 20-річчя від дня смерті (1971) і 70-річчя від появи першого його твору (1972) та перші публікації його недрукованої чи забутої літературної спадщини ("Слово за тобою, Сталіне!", "На той бік" та початок роману "Поклади золота" в альманасі "Північне саяво" ч. 5) спричинилися не тільки до пошвавлення праці над спадщиною покійного письменника, але й до появи в періодичній пресі (еміграційній, радянській та сателітній) цілого ряду більших і менших статей і заміток. Підсумковий огляд усіх основних критичних і публіцистичних виступів за останні роки про Винниченка ми плануємо подати в окремій, ширшій статті. Тут же хочемо звернути увагу лише на три публікації постійного співробітника "Свободи" пана В. Давиденка. Маємо на увазі такі його статті: 1) *Контроверсійний Винниченко* ("Свобода", 11 листопада 1970 р.); 2) *Останній роман Винниченка* ("Свобода", 1 вересня 1972 р.); 3) *Найгірший роман Винниченка* ("Поклади золота"), ("Свобода", 21 жовтня 1972 р.).

Творчість В. Винниченка, очевидно, давня пристрасть і "пасія" В. Давиденка. Це видно з кількох відступів і зауваг, що просмикуються повз загальнопрокурорський офіційний тон його статей. Про це також свідчать ще деякі й інші факти. Перший: ще в давні-давні діпівські часи, либонь у Ганноверському ДіПі таборі року 1947-1948, у в-ві "Заграва", за редакцією В. Славка (що, як відомо, є Alter Ego пана В. Давиденка) вийшла збірка оповідань В. Винниченка "Краса і сила". Прошу взяти до уваги, що то був час, коли Винниченко, хоч був ще живий, але тотально забутий та ігнорований більшістю еміграції. І ось саме тоді В. Славко, вперше серед емігрантів, видає збірку вибраних оповідань Винниченка і цим підкреслено пригадує спантеличеній еміграції про несправедливо забутого талановитого письменника.

Факт другий. Уже року 1968, коли навколо спадщини Винниченка почався жвавіший рух, коли появилася у "Свободі" "Лист до редакції" професора Віктора Приходька, де питання спадщини Винниченка ставилося у широкому культурно-національному аспекті, коли слідом за цим у пражській газеті українською мовою "Нове Життя" (27. VII. 1968) появилася "Відкритий лист до Григорія Костюка, голови Винниченківської Комісії УВАН у США" від словацького вченого-україніста д-ра Михайла Мольнара з центральним запитанням "Яка ж буде доля рукописної спадщини Винниченка?", а паризька газета "Українське Слово", перша у нашому закордонні, підхопила запит д-ра М. Мольнара й українській еміграції кинула заслужений докір, що "за нещасливим політиком ми забули про великого письменника" (11 серпня 1968), — отже саме в той час пан В. Давиденко, під час зустрічі з автором цих рядків, висловив глибоке занепокоєння, що досі архівні матеріали, зокрема романи Винниченка, не опрацьовані і не опубліковані.

Ми навмисне пригадуємо ці епізоди з літературних зацікавлень п. В. Давиденка, щоб було ясно, що від нього можна було сподіватися добрих, не конче похвальних, але солідних критичних відгуків на кожную публікацію з архівної спадщини В. Винниченка. Та, на жаль, так не сталося. Згадані вище статті В. Давиденка нас гірко розчарували. Їм забракло не тільки об'єктивності, але й елементарної солідності, яка зобов'язує кожного, хто береться за критичне чи журналістичне перо. Щоб не бути голослівним, звернімося до тексту тих статей.

Перша стаття, що нею розпочав В. Давиденко свою "винниченкіяну", називалася "Контроверсійний Винниченко". Стаття була опублікована 11 листопада 1970 року. Щоб була зрозуміліша причина появи її, варто пригадати читачам про деякі тогочасні події в нашому літературно-громадському житті. То був рік, коли культурна українська спільнота в усьому світі скромно відзначала 90-річчя від дня народження Володимира Винниченка. Прочитано кілька доповідей і влаштовано кілька літературних вечорів, присвячених цій даті. Винниченківська Комісія УВАН у США влаштувала була наукове засідання з участю Івана Фізера, професора Ратгерс університету, Лариси Онишкевич, докторантки Пенсільванського університету, Валеріяна Ревуцького, професора Університету Британської Колумбії (Ванкувер, Канада), Григорія Костюка, голови Винниченківської Комісії УВАН. Одночасно в деякій еміграційній націоналістичній пресі появилася кілька безвартісних, але злобних памфлетів та заміток з дальшим очорнюванням В. Винниченка.

На Україні від початку 1960-х років, серед творчої мистецької й наукової інтелігенції, почався виразний рух за "реабілітацію" Винниченка, за зняття заборони з його творів, за відведення йому належного місця в історії української літератури. Досить згадати працю Івана Дзюби "Інтернаціоналізм чи русифікація?" з його відважним і чесним протестним вигуком: "А як без Винниченка бути з історією української літератури?", голосну справу "Питання Винниченка" на 5-му з'їзді Спілки Письменників Укра-

їни 16-19 листопада 1966 р., статті в самвидав-ному "Українському віснику", публікацію вибраної збірки оповідань Винниченка в Чехо-Словаччині та знамените переднє слово до неї, статті в "Календарі" УСКТ в Польщі тощо. Все це в цілому, очевидно, викликало занепокоєння в керівних партійно-урядових верхах України. Бо з свого боку вони розгорнули широким фронтом протидію. Одним із факторів цієї урядової протидії були статті про В. Винниченка, вміщені в київській "Літературній Україні" (*Перед судом історії*, 4 серпня 1970), та в "Радянському літературознавстві" (*Про В. Винниченка*, ч. 8, 1970). Автор останньої статті, член-кореспондент Академії Наук, Євген Шаблійовський, колишній, за доби Єжова, "член троцькістсько-націоналістичного терористичного бльоку", довголітній в'язень сталінських тюрем і концентраків, звільнений і реабілітований після 1956 року, тепер слухняно і добре виконує завдання своїх пресувальників. Симулюючи вчений тон і об'єктивність міркування, він намалював такий портрет Винниченка, який для них був потрібний. Не менше старання і сприт виявила в "Літературній Україні" і бригада із трьох "кандидатів філологічних наук" (С. Зубков, А. Ковтуненко і Ф. Погребенник).

Але не треба бути ні академіком, ні кандидатом наук, щоб, прочитавши ці статті, побачити, що обидві вони зроблені на один копил. Це значить, що схему хтось "спустив згори". А бідні вчені та літературні тлумачі, вже кожний на свій лад і спроможність, мусів наповнювати її належним змістом. Яка ж то схема життя й діяльності В. Винниченка, що нею обдарували нас радянські літературознавці в 90-річчя від дня народження письменника? Стишло вона виглядає так:

1) Не вільно відокремлювати Винниченка-письменника від Винниченка-політика. "Винниченко від початку і до кінця поєднував у собі політика і художника".

2) У перший період своєї творчості (1902-1906) він ще можливий. Писав про наймитів, заробітчан, сільсько-господарчий пролетаріат. Сповнений духом протесту проти гнобителів.

3) Другий період (1907-1917) — це вже зрада ідей революції 1905 року, ренегатство, наклепи на революонерів, прославлювання індивідуалізму, копірвання в психіці гнилих інтелігентів, занепадництво (декаданс), проповідь націоналізму та відриву українського народу від російського.

4) Третій період (1917-1920) — вже одверта контрреволюція. Очолював буржуазно-націоналістичний уряд Центральної Ради, був головою Директорії, активно боровся проти радянської влади навіть тоді, коли розчарувався в УНР і ніби визнавав радянську владу. Але це "визнання", на думку академіка, було лише спробою "прищепити" до комунізму "національну ідею". А це ще гірше, ніж буржуазний націоналізм.

5) Четвертий період (1921-1951) — це "емігрантський смітник", виповнений творами, що "спрямовані на утвердження ідей войовничого

СКВУ в обороні Чорновола і Дзюби

(СКВУ — ПІК) На вістку про те, що з початком лютого ц.р. радянський суд у Львові засудив Вячеслава Чорновола, відомого публіциста й літературного критика, на сім років ув'язнення і п'ять років заслання, а літератора й публіциста Івана Дзюбу — на п'ять років ув'язнення і п'ять років заслання до таборів (Дзюбу судили в Києві в половині березня ц.р.), президія секретаріату Світового конгресу вільних українців і Комісія прав людини при СКВУ внесли меморандуми в обороні обидвох засуджених українських патріотів до Комісії прав людини при ООН, як також до інших міжнародних правних чинників та інституцій.

Вячеслава Чорновола судили за статтею 62-1 кримінального кодексу Української ССР, тобто за "антирадянську агітацію й пропаганду". На суді Чорновіл тримався гідно й не визнав себе винним, а під час свого довгого слідства відмовився скласти покайну заяву та свідчити проти своїх ув'язнених товаришів.

Іван Дзюба відомий на Україні й у світі як автор надзвичайно цінної книги "Інтернаціоналізм чи русифікація?", а Вячеслав Чорновіл — як автор збірки "Лихо з розуму". У згаданих працях обидва автори виступали в обороні переслідуваних українських патріотів, протестували проти русифікаційної політики "радянського" режиму в Україні, проти економічного визиску України та поневолення українського народу.

націоналізму, пройняті духом індивідуалізму, асоціальності".

На вивершення цього "портрету" бригада "кандидатів наук" проговорилася, що їх господам не меншою мірою турбує також те, що робить із спадщиною Винниченка еміграція.

"Останнім часом деякі кола буржуазно-націоналістичної еміграції все більше чіпляються за постать Винниченка, прагнучи викопистати його ім'я і твори в бурхливій наклепницькій кампанії проти Радянської України". Своїм же піллеглим читачам вони радять пам'ятати, що Винниченко "був і залишився до кінця свого життя українським буржуазно-націоналістичним діячем, зятим ворогом радянської влади і як письменник в цілому стояв на антинародних позиціях". Отже, мовляв, не рипайтесь і не сподівайтесь "реабілітації".

На ті еляборати, що з літературною критикою, а тим більше — наукою, не мають нічого спільного, першим відгукнувся В. Чапленко двома статтями: "Винниченко переплутав судом московського імперіалізму" ("Свобода", 19 серпня 1970) і "Чи був Винниченко декадентом?" ("Свобода", 15-го жовтня 1970). З тими чи іншими думками чи аргументами В. Чапленка можна погоджуватися чи не погоджуватися. Але не можна не бачити, що В. Чапленко влучно підкреслив кричущу не-

об'єктивність київської критики, її кагебівське, а не літературне джерело та вказав на ігнорування нею літературно-мистецьких вартостей Винниченкових творів. Після цих статей В. Чапленка відразу ж появилася у "Свободі" стаття В. Давиденка, про яку йде мова. Враження було таке, що В. Давиденко не задовольнила позиція В. Чапленка, і він вирішив подати свою версію розуміння загального портрета Винниченка. Основний характер його версії вже визначала сама назва статті: "Контроверсійний Винниченко". Є підстави думати, що для В. Чапленка, як і для кожного об'єктивного історика літератури, Винниченко з усіма своїми кращими і гіршими, вдалими і невдалими творами, щасливою чи нещасливою політичною біографією, — насамперед видатний і талановитий український письменник. І саме на цьому В. Чапленко акцентує свою увагу. В. Давиденко починає свою статтю з твердження, що при обговоренні спадщини письменника треба виразно розмежовувати Винниченка-письменника і Винниченка-політика. Цим він ніби, з одного боку, послуховався поради редактора "Українського Слова", а з другого, — заперечив поставу цього питання в сучасній радянській критиці. Там категорично стверджують, що відокремлювати літературну творчість Винниченка від політичної діяльності ніяк не можна, бо "Винниченко від початку і до кінця поєднував у собі політика і художника" (Є. Шабловський, згадана стаття). Ми не маємо змоги тут докладніше розглянути цю цікаву історико-літературну проблему. Тому залишимо її на боці до слушного часу. Висловимо тільки наше загальне враження, що поставлену принципово свою тезу В. Давиденко на практиці звів до нуля. Копистуючись вульгарно-соціологічною методикою в підході до літературних творів, В. Давиденко забув про свою декларацію. Він, як і більшовицькі критики, змішав і письменника, і політика, а в кінцевих висновках своїх очорнив Винниченка не менше, ніж це зробили сучасні радянські критики. Ця метапазачепа нашого критика до того, що його спроба полати схему творчо-літературного портрету Винниченка засадничо не різнилась від портрета, намальованого радянськими критиками. Докладніше зіставлення цих різних своїм спрямуванням схем дало б нам дуже цікавий й "звонувляв" картинку. Але це не істотне в цих наших розмовах і місія для цього тут нам бракує. Ми хочемо зупинити увагу читачів на актуальніших питаннях, порушених критиком. Маємо на увазі три закиди, що їх В. Давиденко зробив на адресу Винниченка в своїх статтях.

Закид перший: В. Винниченко був советфітом, шукав порозуміння з більшовиками, їздив до Москви, щоб виторгувати там права для України і взяти участь в українському радянському уряді.

Закид другий: у найтяжчі роки національно-визвольної боротьби, стоячи на чолі українського уряду, Винниченко протривав творенню українського війська.

Закид третій: Винниченко виступав і відіграв ганебну роль під час паризького процесу 1926

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

НА СТАРИЙ МОТИВ

Містові міцно і мирно ранку погожого спить.
Та зайнялася червоно високих дахів черепиця,
І, наполохана дзвоном будильника в нашій

господі,
Бачу я, сутінь зіщулилась, блідне, як пійманий
злодій.

Тулиться, жметесь в кутку — жмут учорашнього
смутку...

А крізь нещільну куртину, повз викуту з
золота лутку —

Ранок ударив промінням, як струмом живого
фонтана,

Просто на образ настінний, де ти була в п'їтмі,
кохана.

І опромінив нараз чоло твоє, очі і лица —
І ожила, засвітилась, засяяла наша світлиця.
Бо через тебе лишень радість вривається рання,
Щастя мого джерело, світич мого існування.

року над убивником С. В. Петлюри Шварцбартом.

Ми вже не кажемо про те, що якби навіть ці три гріхи Винниченка-політика дійсно були фактом, то й тоді з п'ятдесятирічної давнини, при оцінці Винниченка-письменника, це не повинно б грати будь-якої вирішальної ролі. Можна аж ніяк не поділяти тих чи інших політичних поглядів чи публіцистичних висловлювань письменника, але одночасно шанувати й цінити його мистецьку творчість. Світова література (в тому й українська) має безліч прикладів, коли політичні декларації чи навіть суспільна діяльність того чи іншого письменника стоять у цілковитій суперечності до об'єктивної ролі його літературних творів. Досить лише згадати в цьому аспекті бодай таких письменників, як Бальзак, Міцкевич, Достоєвський, Гамсун, Піранделльо, Езра Павнд, а з українців — Квітка-Основ'яненко, Євген Гребінка, Панько Куліш, щоб переконатись, що суперечливість письменника-мистця і політика явище дуже часте, і що місце письменника в житті народу визначають його мистецькі твори, а не політичні чи якісь інші кон'юнктурні заяви. Державні народи це розуміють і завжди роблять з цього пожиточні для добра своєї культури висновки. У нас, на жаль, часто буває навпаки.

Але повернімось до істотного: до розгляду згаданих закидів. Закид перший належить до найзаплутаніших, до найзатмареніших партійними і соціальними ресентиментами питань нашої найновішої історії. А тимчасом документів для правдивого в'яснення цього питання збереглося чимало. Їх спокійне й безсторонне вивчення — це завдання нашого часу. Дещо тут уже зроблено. Маємо на увазі статтю В. Чапленка — Чи був В. Винниченко в уряді Х. Раковського? ("Україн-

ські Вісті", 8 грудня 1968), та статтю Г. Костюка — Місія В. Винниченка в Москві і Харкові 1920 року ("Нові Дні", лютий-березень та квітень-травень 1970 року). Це, правда, тільки ще скромні початки. Але й вони вже стверджують, що це "советофілство" Винниченка було лише одчайдушним кроком у безвихідді, було спробою (можливо й хибною, але в глибокій вірі) "урятувати, що можна", розпачливою спробою "не випускати ініціативи влади з українських рук". Винниченко свідомий був великого ризику й небезпеки свого тодішнього кроку. Про це красномовно свідчать такі два записи у "Щоденнику": 30 квітня 1920 року він нотує:

"Намічається путь на Голгофу. Треба, щоб знову чашу пониження, образ, тривоги, боротьби було мною випито..."

А в момент виїзду 16. 6. 1920 він записує:

"Я їду в стан противників. Їду з тим, щоб зразу ж там, у них, серед них, боротися за ті умови, які ніби ними тепер признаються... Хто переможе?"

З усіх цих плянів і надій, як відомо, нічого не вийшло. Дійсність показала, що розрахунки його були марні. Він збагнув свою помилку, припинив розмови й виїхав за кордон. Повернувшись, він написав знамениту брошуру "Революція в небезпеці", видану кількома західними мовами та цілу низку статей. У цих публікаціях він запламував комуністичну диктатуру як антинародну. Від того часу минуло понад 50 років. Винниченко не один раз осуджував і своє і своїх сучасників радянської влади. Загляньмо до найінтимнішого його документу — до "Щоденника". 3 травня 1937 року він нотує:

"Копаю, махаю, бешкою¹), гнуся, потію й думаю: а все ж таки, як мені йдеться і як усе ж таки діє в житті людей закон тайної справедливості. Коли б я не мав таких та таких переконань, коли б був не чесний з собою й іншими, коли б схибнув душею і за свої особисті інтереси був продався і лишився чи переїхав на Україну, скільки страждання й горя я за це мав би, як закон справедливості (підкресл. моє — Г. К.) відбився б на мені? Де б я був тепер? На каторзі, чи на тому світі, після багатьох мук і пониження?"

Або чого варті з погляду критики советофілства одверті думки одного з центральних героїв роману "Слово за тобою, Сталіне!" професора хемії Сергія Іваненка, колишнього українського есера, що перейшов був до комуністичної партії:

"...ми всі були чесними наївниками. Ми теж, повіривши Москві, хотіли творити нове життя, соціалізм на Україні... Хотіли бути активними, послідовними, самовідданими ідеї визволення... Ми пішли на співробітництво з ними. А вони нас схопили за горло і примусили стати їхніми покірними сексотами, безсловесними підлими рабами,

¹) Беша (франц. мовою La bêche) — тризуба сапа, що її вживають для сапання городу, підгортання кущів винограду, жасмину тощо.

ОПОВІЩЕННЯ

Видавництво "НАШЕ СЛОВО" дає до друку **Збірник на пошану Ісаака Мазепи, голови уряду УНР-публіки р. 1919-1920, автора праць з історії нашої боротьби за державність та ідеолога українського визвольного руху**. Збірник має такі статті:

- 1) Панас Феденко: Ісаак Мазепа в житті й політиці.
- 2) Олександр Грищенко: Ісаак Мазепа замолоду.
- 3) Любомир Марголіна: І. П. Мазепа — ідеолог демократії.
- 4) Павло Василюк: Катеринославські події 1917-19 р.
- 5) Федір Бульбенко: Ісаак Мазепа — будитель України.
- 6) Степан Матвієнко-Сікар: Делегати Совнаркому до уряду УНР р. 1919.
- 7) Той самий автор: "Батько-Махно" та "Басарабська дивізія".
- 8) Тома Кобзей: Історична праця І. Мазепи, яку треба перевидавати.
- 9) Богдан Феденко: Останні дні в житті І. П. Мазепи.

Далі — передрук статей Мазепи, опублікованих між світовими війнами, та різні документи з політичної діяльності його.

Тираж збірника обмежений, тому особи, що бажають придбати цю книгу, мають наперед замовити, пославши передплату в сумі 6 доларів. У вільному продажі ціна збірника буде вища.

АДРЕСИ:

Німеччина:

P. Fedenko, 8. Muenchen 22, Adelgunderstr. 5.
West Germany

Англія:

Our Word, Barkleys Bank, Account No. 20363898,
35 Notting Hill Gate, London, W. II, England.

Франція:

Mr. Bohdan Fedenko, CCR 1013413, Paris, France.
Передплата з різних країн — відповідно до курсу
долара.

катами своєї власної батьківщини, нашої прекрасної України" (стор. 240-241).

Хіба ж це не звучить як осуд себе і пересторога для інших? І то в наш уже час, бо ці слова написано 1950 року. Ми не думаємо, що після таких осудів і визнань своїх тактичних помилок видатним письменником і політичним діячем все ж таки з боку його критиків є морально дозволеним цього не помічати і продовжувати далі кидати в нього камінням. Якщо це продовжується, то хай це залишається на сумлінні тих критиків.

Закид другий, що Винниченко противився творенню українського війська, належить до найдав-

ніших мітів, що його вигадали політичні опоненти не тільки Винниченка, а й цілої Центральної Ради на чолі з М. Грушевським. Цей закид заснований на якомусь великому непорозумінні. Навіть при нашому невмінні зберігати історичні документи є все ж таки чимало фактів, які цю вигадку спростовують. Ми не можемо в газетній статті зупинитися ширше на цьому питанні. Це справа окремого солідного дослідження, на яке давно вже чекає наша спільнота. Тут ми зупинимось тільки на кількох моментах. Нам трудно зрозуміти тих, що кидають обвинувачення М. Грушевському чи В. Винниченкові, що вони "противилися творенню українського війська". Бож усі доступні нам документи тієї доби свідчать, що саме це їх найбільше непокоїло. Чи ж не відомо, що якраз М. Грушевський свою ширшу, спеціально на потребу дня відродженої нашої держави написану працю під назвою "Підстави великої України", розділ IV-й, присвятив саме армії? Виходячи з основного свого заложення, що "охоронним засобом нашої держави має бути армія" (підкресл. моє — Г.К.), він розробив, сказати б, цілий кодекс моральних, патріотичних і організаційних засад української національної армії. Чи ж не М. Грушевський з тоном докору і розпачу, на початку 1918 року, висловив знамениту фразу:

"Справді, як легко у нас зібрати великий і гарно зіспіваний хор, і як — виявилось — трудно зладити добрий, дисциплінований курінь на оборону українських вольностей!"

Чи ж не Грушевський і Винниченко у відповідь на відомий ультимат Ради Народних Комісарів Російської радянської Республіки, у грудні 1917 року, не пішли на капітуляцію, а мужньо прий-

няли виклик і дали наказ українській армії боронити кордони України від більшовицьких загарбників? Чи ж не Винниченко саме в той час написав свій знаменитий памфлет "Сини-базарники" гостро спрямований проти безідейних затурканих і темних синків нашого народу, що ухилялися від обов'язку боронити свою батьківщину, що оголошували "нейтралітет" і лузали на базарах насіння? Де ж вони, — писав Винниченко, — ті "сини запльованої, знасилуваної істинно-руськими молодцями Неньки? Ах, синки п'яненки лускають насіння в казармах, продають на базарах папіроси й ходять під ручку з істинно-руськими більшовиками... Лускайте насіннячко, сини України, чапайте п'яними ногами по казармах, колись лускатимете інше насіння, яке виросте з вашої ласки у Рідній Україні".

Уже тільки ці слова говорять про щось зовсім інше, ніж "противлення творенню українського війська". Коли ж згодом Винниченко, на доручення Українського Національного Союзу очолив Директорію, то щоб надати їй життєвої сили, він насамперед вирішив дві справи: перша — домовився з командиром корпусу Січових Стрільців полковником Євгеном Коновальцем про цілковиту підтримку й спільну акцію, і друга — запропонував у члени Директорії кандидатур С. Петлюри й обстоював його (як відомо, С. Петлюра не був присутній на тому таємному засіданні) як головного отамана, відповідального за розбудову повстанчої, а потім регулярної армії УНР.

Про що це все свідчить? Це свідчить, що В. Винниченко не мислив собі існування Української Народної Республіки без великої міцної й дисциплінованої армії. Коли ж після першої переможної хвилі, на початку 1919 року, з різних причин

У неділю, 29-го липня 1973 року на оселі "Київ"

(біля Торонто, Канада)

відбудеться

СУЖЕРІВСЬКО-ДОБРУСІВСЬКА ЗУСТРІЧ

**з українським громадянством у 40-ву річницю великого
голоду в Україні 1932-33 років**

ПРОГРАМА ЗУСТРІЧІ БУДЕ ОГОЛОШЕНА ПІЗНІШЕ.

КОМІТЕТ

(Глен Парк Авеню, Торонто 19, Онт)

армія наша не зростала, не зміцнювалась, а почала розхитуватись, дисципліна слабшати, непослух окремих отаманів зростати, то цей стан у Винниченка, як Голови Директорії, викликав велику тривогу. Його щоденні нотатки за цей час виповнені трагічно-розпачливими записами про безладдя в армії, про неуміння її керівництва зміцнити і розбудувати її. На цьому ґрунті, до речі, і почався перший його конфлікт з С. Петлюрою, що пізніше, як відомо, розрісся в цілковите розходження. Ми тут не говоримо, мав чи не мав рацію Винниченко в цих своїх записах. Це питання окреме і спеціальне. Ми цим хочемо тільки ствердити, що питання міцної, дисциплінованої й ідейно відданої української армії в час національно-визвольної боротьби було для Винниченка питанням життя і смерті. І це ще раз підкреслює всю безпідставність закидів про ігнорування ним збройних сил відродженої української держави.

І нарешті третій і, здавалось би, найдражливіший закид, що ним відважно послуговується В. Давиденко, це про участь і ролі Винниченка в паризькому процесі над убивником С. Петлюри Шварцбартом. Знову скажу: це питання такого характеру і ваги, що йому давно пора приділити окреме солідне дослідження й остаточно усунути всі баламутства, що з цим пов'язані. На жаль, досі такої праці нема. Замість того гуляє собі й далі міт про "ганебну роль" Винниченка на процесі Шварцбарта. Кажу міт, бо Винниченко на процесі Шварцбарта в Парижі в жодній ролі не виступав. Закиди, що він виступав в ролі свідка Шварцбарта, — це звичайна провокативна вигадка. Ті судові матеріали, які нам відомі, імені Винниченка в будь-якій ролі на суді не попадають. Цей безпідставний закид, цю неправду Винниченко ще за життя спростовував кілька разів. Пригадую тут його заяву в цій справі ще 1938 року в брошурі "Перед новим етапом". У примітці на стор. 38-й він дослівно писав таке:

"Французький суд виправдав Шварцбарта і тим визнав, що Петлюра ніби дійсно був винний за погроми. Це глибока помилка і несправедливість. Ніколи С. Петлюра погромів не організовував і не міг організовувати... Мої противники однобічники обвинувачують мене, що я виступав на суді в Парижі на боці Шварцбарта. До останнього часу я не знав про таке обвинувачення. Довідавшись про нього, я, розуміється, зараз же спростував цю неправду. *Я на суді зовсім ніяк не виступав.* Оборонці Шварцбарта звернулись, правда, до мене з пропозицією дати свої зізнання на суді і я згодився. Але з умовою, що я виступлю як свідок не Шварцбарта, а прокурора *що я виступлю проти Шварцбарта.* Але так само проти тих українських свідків, які, обороняючи честь Петлюри, "передавали куті меду" і заявляли, що *весь український нарід був погромником.* Я хотів спростувати цей ганебний і шкідливий наклеп на нього. *Але на даних умовах мене на суд не було допущено.*" (Підкр. моє — Г. К.).

Записки Винниченка, які він готував до виступу на суді і які зберігаються в його архіві, красномовно і докладніше це стверджують. Ми не маємо змоги тут зачитувати їх повністю. Зупинимо увагу бодай на двох, на нашу думку, центральних точках цих записок. 1) "Вороги української незалежної державности, — нотує Винниченко, — вживають усіх заходів, щоб показати (на суді — Г. К.), що *весь український нарід є антисемітськи наставлений.* Мета цього — викликати зневагу до українського народу, як народу погромників і заперечити його право на незалежне державне життя.

2) "Тут на процесі деякі вороги Петлюри малюють його як диктатора з необмеженими правами і владою. Все це змалювання Петлюри — плід навмисного і ненавмисного непорозуміння. Це була людина зовсім непридатна до ролі диктатора...

...Деякі євреї С. Петлюру представляють як переконаного антисеміта, як свідомого погромника, на зразок російських генералів, яких вся ідеологія була побудована на антисемітизмі. Я повинен заявити, що Петлюра жодною мірою не був подібний до цих генералів і ні ідейним, ні умисним погромником не був".

Ось що хотів ствердити на суді своїм свідченням Винниченко. Але такого свідчення аранжери вбивства Петлюри побоялися і вони Винниченка на суд не допустили. І все ж таки, не зважаючи на ці очевидні факти, несумлінні Винниченкові противники маніякально повторюють вигадану історію про його ролі на процесі Шварцбарта у Парижі. (Далі буде)

УВАГА!

УВАГА!

ЧИТАЧІ В ТОРОНТО
ЗАМОВЛЯЙТЕ ОПАЛОВУ ОЛИВУ
В УКРАЇНСЬКІЙ ФІРМІ

ALASKA FUEL
LIMITED

425 Jane Street — Toronto 9

Нашим клієнтам безплатно чистимо печі
й гарантуємо безплатну цілорічну обслуговування печей.

НАШ ТЕЛЕФОН: 766-3040

ЯК МИТИ ГОЛОВУ

Не слід мити голову туалетним милом — в ньому інколи є речовини, які логано впливають на корені волосся, і воно стає ламким. Вживайте спеціальні для цього шампуні. Здебільшого мийте голову не частіше одного разу на тиждень.

Болодимир ІВАНОВ

ПРО НЕВІДОМІ ТВОРИ М. ЛЕОНТОВИЧА

М. Д. Леонтович

Маловідоме фото (напевно з часів, коли композитор жив у Гришиному. — Ред.)

Багато творів М. Леонтовича широковідомі не тільки в нашій країні, а й далеко за її межами. Творчість композитора була б іще популярнішою, коли б він зміг здійснити свої плани. Але цьому перешкодила трагічна смерть. Ті рукописи мистця, що дійшли до нас з різних джерел, привернули увагу автора цієї статті до теми про його невідомі твори. Багато рукописів загублено. Лесякі з них знаходилися в учнів та товаришів композитора, частина — в Музичному товаристві у Києві, яке носило його ім'я.

Велику дослідницьку роботу у вивченні, збиранні і виданні творів М. Леонтовича провели Кирило Стеценко, Микола Грінченко, Пилип Козицький, Я. Юрмас (Ю. Масютін), а останнім часом В. Довженко, М. Гордійчук та ін.

Досі видані збірки не вичерпують всього, що створив композитор. Досить довго маловідомим твором М. Леонтовича була дума "Ой зійшла зоря". Аналізу її зробив М. Гордійчук у брошурі "М. Д. Леонтович" (Київ, 1960). А 1946 року в Тульчині він знайшов хор М. Леонтовича на слова Т. Шевченка "Ой зоре вечірняя". Таке вияв-

лення забутих творів композитора вказувало на потребу подальших розшуків.

У публікаціях Я. Юрмаса (Я. Юрмас. До біографії М. Д. Леонтовича, — "Життя і революція", 1928, VII) є назви ще не знайдених творів М. Леонтовича: "Сивая голубко, звивайся хутко", "Ой там за горою, чорт зна за якою", "Ой ти воля". Вони цікаві як зразки перших спроб його творчості. Не дійшли до нас і обробки М. Леонтовича, написані під час навчання в Кам'янець-Подільській духовній семінарії: "Ой чия ж то причина", "За Сибіром сонце сходить", "З того часу, як женився" та ін.

Кілька обробок зробив М. Леонтович і в місті Гришиному (нині Червоноармійське Донецької області). Це українські пісні "У туркени", "Марш", вірменська "Веркочен", російська "Собирайтесь все в веселый час", "Из-под дуба, из-под вяза", "Из страхи, страны далекой", лчі єврейські — "Ціон" і "Колискова", польська "Полька". Вчазіки Я. Юрмаса на ці пісні небезпідставні, бо один з них ("Марш") вже знайдено в архіві М. В. Лисенка*).

М. Леонтович працював також над обробками білоруських, чеських і німецьких пісень. Звернення композитора до фольклору інших народів свідчить про демократичність та інтернаціоналізм його творчості, в якій він намагався виявити найсвоєрідніше в народній музиці.

Покищо відомі тільки назви й таких хорів М. Леонтовича: "Хай літають вітри" на слова А. Опеса і "Все я знала, все забула".

Багато інших аранжировок використовував композитор у своїй хоровій практиці. Про ці пісні пам'ятають його учні, товариші, друзі, рідні. А чтор дякує всім, хто поділився спогадами про М. Леонтовича, і подає перелік творів, названих оповідачами. Це — "Лопшадунчи" (від Н. Снігурської з Тульчина, 1969 р.), "На улице лождь", "Ах вы сени, мои сени", "То не белая береза", "Кто бы нам рассказал", "Если б на небе я", "Радостно, весело пары несутся", "Весна" ("Весна-красна к нам скоро придет"), "Весна" ("Вот на при весь свой мир"), "Ах прощали уже те годы", "Во лязях", "Весело пастух играет", "Ах на что ж было", "Чеська полька", "Чорна гречка, білі крупи", "Ой зйду я на могилу", "Ой матінко-голубонько", "Ой ходила та Маруся по крутій горі", "Казала мені Солоха, прийди", "Верховино", "Стоїть гора високая", "Повій, вітре, на Вкраїну", "Нащо мені чорні брови", "Минають дні", "У неділю рано-вранці" (від А. Гічківської з с. Красне Тиврівського району Він-

ницької області, 1969 р.), "Утушка луговая", "Наш паровоз" (від Н. Осадчук з Тульчина, 1969 р.), "Де ти бродиш, моя доле", "На вулиці скрипка грає", "Ах ты ноченька" (від Е. Корнич з Ташкента, 1969 р.), "Во лузях", "Еловый лес", "Братец Яков", "Бьют часы на башне", "Санта Лючія" (від О. Хомицької з Тульчина, 1969 р.), "Полдневный жар" (від С. Сувчинської з Одеси, 1968 р.), "Сонце низенько", "Братья славяне" (від М. Родневич з Кам'янця-Подільського, 1968 року), "Гандзя" (від А. Яворського з Кам'янця-Подільського, 1968 р.), "Журавлі" (від Д. Білобрицького з Кам'янця-Подільського, 1968 р.), "Ой видно село", "Ой там на горі сніг іде", "Інтернаціонал", "Дума про Нечая" (від І. Годзішевського з Ладжижина Тростянецького району Вінницької області, 1968 р.).

Перелік пісень свідчить, яким великим був творчий доробок М. Леонтовича. Либонь, і цей список не повністю вичерпує об'єм його композиторської роботи. Чи це не є доказом палкої любови М. Леонтовича до народної пісні!

(Журнал "Музика", ч. 4, 1970 рік)

*) Це далеко ще не повний список **обробок** М. Леонтовича за його чотири роки життя, кипучої музичної й організаційної діяльності в Гришиному та далеко поза цим містом: він же не тільки викладав музику в Гришинській Залізничній школі, а й створив чудовий хор із залізничників (треба тут з притиском додати — і "пшеничників" та церковників, цебто з селян та панів із навколишніх сіл та хуторів), їздив із тим хором по Донбасу, а гостюючи у панів, священників, дяків та в учителів (це бувало дуже часто), він уважно прислухався до пісень усюди, відразу ж, як мені казали мої рідні, за столом чи на ходу або на лавці в садку (у нас — с. Сонцівка — це було в "панському садку") "щось записував, записував, аж чуприна йому тряслась та упрівала..." (безліч разів я це чув від двоюрідного діда Андрія Радивоновича Кислиці — феноменального співака-баса, рівного якому ніколи й ніде не доводилось мені чути). А той хор, яким диригував у Гришиному М. Д. Леонтович, — і дотепер там продовжує Леонтовичеве діло, існує з його духа печаттю (навіть за німецької окупації не переставав діяти), диригентом того хору був чоловік моєї рідної тітки Матрони Семенівни (батькової сестри) Сергій Іванович Татаренко в роки 1924-1933 і потім знову ще колись кілька років. Скільки там ще є живих людей, які б могли посвідчити, а може й документально довести і про тодішню творчу працю великого Леонтовича. **Д. К.**

Нехай це буде Вашою амбіцією, Дорогий Переплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

ГУМОР

КАЖІТЬ ХУТЧІЙ

- Доброго здоров'я, куме! Давненько не бачив вас у тутешніх гаях.
- І не побачили б, якби не одна притичина...
- А що ж у вас скоїлось?
- Сказав дружині одне слівце, то вона вже другий тиждень не розмовляє зі мною.
- Хе-хе... Яке ж це слівце? Кажіть хутчії, то я й своєї шепну.

ЧИЇ РОГИ?

- Кумо, чиї це роги в тебе на стіні?
- Чиї ж, чоловікові.

КАРА ВОВКОВІ

В одного чоловіка була дуже люта жінка. Через неї мав він не життя, а пекло.

Одного разу мисливці спіймали за селом вовка. Збіглося мало не все село. Обступили сіромаху та й почали думати-гадати, що з ним робити, яку б кару придумати...

— Оженити вовка, оженити сучого сина! — закричав чоловік лютої жінки.

КОГО БРАТИ ЗА ЖІНКУ

- Тату! У Дмитрукової Марійки розуму на двох вистачить.
- От і женись, сину, з нею!...

НЕ БУДУ МОВЧАТИ

Чоловік до жінки, яка кричить на нього за те, що пізно прийшов додому:

— Спи, стара, і мовчи.

Жінка:

— Спати буду, але мовчати — ні!

ЛИШЕ ВИХОДЬ

Дочка:

— Мамо! Я не вийду заміж за такого атеїста, як Ілько! Він навіть у пекло не вірить!...

Мати:

— Лише виходь за нього, дитинко. Потім буде вірити...

ТАЛАНТ ДРІМАЄ

Учитель: — Ваш син весь час біля книжок заспаний.

Батько: — Може бути. То в ньому талант дрімає.

НА СТАНЦІЇ

Пасажир — до начальника станції:

— Для чого існує розклад руху, адже поїзди все одно спізнюються?

— А звідки б ви знали, спізнюється поїзд чи ні?

БАНДУРИСТЕ, ОРЛЕ СИЗИЙ!

(Клівлендський репортаж)

В гостях у Китастого. Гальмуючи турбінами та ейлеронами, літак легко приземлився на Клівлендському аеропорті. Проходжу довгим коридором і здалеку намагаюсь пізнати Григорія Китастого, який має мене зустріти. Адже ми не бачились яких 6-7 років. Я запрошений до Клівленду діловим комітетом на Ювілейний Шезченківський концерт в рямцях святкувань 100-річчя НТШ в Огайо.

Пізнати Григорія Трохимовича було не важко — он стоїть пристійний кремезний чоловік середніх років, щиро посміхається і ще здалеку махає мені рукою. Це Китастий, диригент єдиної професійної Капелі Бандуристів у вільному світі. (А взагалі в світі є дві професійні капелі, одна і найстарша в Америці, а друга в Києві — організована пізніше...).

— Де живеш, Григорію, — питаю. — В апартаменті? Адже ти перед тим жив у Чикаго, там ми й зустрічались останнім разом.

— Ні, брате, живу в своїй хаті. Минулого року оженився, а як же вдвох без хати, а з Чикаго я переїхав сюди вже років з п'ять тому.

— Оженився? От чому ти, друже, так по-козацьки виглядаєш! Ну, вітаю, Трохимовичу, вітаю!

У хаті нас зустріла гарна пані Оля Китаста, висока і струнка, помітно молодша від свого чоловіка. Хоч вона й народилася в Америці, але говорить у хаті лише українською мовою. Атмосфера зразу стає дружня і невимушена: та й не дивно, адже ми з Григорієм знаємось уже 27 років. Оглядаємо хату, подвір'я, скрізь видно господарські руки. Вражає зміна температури, ніби не так уже далеко Оттава від Клівленду, але тут температура 70, а я відлетів дві години тому при температурі 15 і метр снігу на землі.

У хаті приємний запах смачних страв, що їх пані Оля готує нам, а ми тим часом (козаки-ж!) випиваємо по чарці, слухаємо музику і не можемо наговоритись. А музыка та лине чепез високоякісне стеріо і підносить душу, екзалтує почуття, рідна українська музыка. Та ось ми, гості, завмерли від несподіванки — це господар поставив свою нову платівку "Пісня Весни", яку його Капеля випустила нещодавно. "Христос Воскрес!" залунало по хаті могутньо і зразу впало до дзвонів-передзвонів бандур, тихо, красиво, мелодійно, піднімаючись поволі до крендендо. А голоси ж, голоси які! А після цього "Благослови, душе моя, Господа" Стеценка.

В кімнаті сумною чайкою б'ються ніжні звуки пісні "Ой, горе тій чайці". Залунали раптом "Ясе-

ни". В супроводі бандур ця пісня набирає іншого звучання і сприймається легко, як подих весни.

Дзвінок до дверей. Приїхала д-р Катерина Кохно з Пенсильванії, наша "Запорізька Січ" порушена. Увечері приходять інші гості — доктор Д. Павлишин, адвокат Ю. Оришкевич, випадково потрапляє в хату сербський отець Бранко і зачаровано слухає, як господар нам всім грає на бандурі. Григорій Китастий — справжній майстер-інструменталіст. Діставши солідну музичну освіту в Київському Муз. Інституті ім. Лисенка, він талант свій розвинув працею й став великим мистцем. Слухаєш його і думаєш: щасливі ми, як нація. Кошиць, Городовенко, Китастий — і кожен у своїй ділянці сяє, як діамант. Сьогодні лишився у нас лише Китастий. Бережімо його! А бандура в руках господаря дзвенить по хаті далі... Гостинна хата пані Олі і Григорія Трохимовича, музична хата!

Концерт. На другий день, у неділю, ми пішли до православної церкви св. Володимира, де Григорій Китастий диригує церковним хором. Хор співав дуже добре. Стоячи між хористами, я подивився до способу диригування Китастого. Кожен диригент диригує по-своєму в церкві. Один довго і голосно дає різні тони, потім сам починає співати, а за ним хористи, другий мефістофельськими жестами домінує над хором, третій лупить камертоном по люпітру та все сердиться і т. д. Григорій Трохимович диригує ніби між іншим. Скоро і тихенько — точно дасть тон, де треба, непомітно трохи махне руками, і хор співає. І то чудово. А тоді ніби руками знімає той спів, долонями вниз, мовляв — досить, кінчайте, але то лише так мені, сторонньому, здається, а хористи це розуміють інакше — добре, так тримати! І тримають, і б'ється молитва у високосні зводи куполу. Бачу в нотах "Херувимську", "Вірую", "Отче наш" — муз. Китастого. — Молодець, кажу, Григорію, що духовну музику творить. Китастий витягає друковану збірку нот. — Дивись, мовляв. Дивлюсь, а вся служба Божа — музыка Китастого.

По полудні йдемо на концерт. Велика аудиторія Норманді школи (1.200 місць) заповнена. Концерт влаштовано діловим комітетом в складі 21 особи, головою якого був інж. Григор Бобків. Виступали об'єднані хори всього Клівленду, як один хор. І це було чудово. Тарас Григорович звів до купи всі таланти Клівленду, згуртував в один могутній хор. У першій частині цей хор співав у супроводі оркестри під диригуванням Євгена Садовського, у другій частині ті ж хори співали під диригуванням Григорія Китастого в

3 недрукованої збірки "Терни і Троянди"

С О Н

Як лірник, втомлений, безгроший,
Виходжу звідси в інший край,
Немов з промінної пороші,
Де сяйва, трави і розмай...

Мов з храму йду, не знаю, де я...
І співи й музика згори...
І відкриває двері фея...
І корабель і якорі...

Переді мною — чисте море
Спокою, миру, тишини
І простір вічності всезорий,
Куди не глянь, не позирни.

І впливаю у безкрас.
Немає вітру тут, щоб дув...
І появився і зникаю...
Прийшов і вийшов...
Як не був...

9. 8. 1969

* *
*

Ненависті й любові вряд не жити,
Як не існують вряд вода й вогонь.
Не може дух, мов саявом плід налитий,
У згоді бути з духом тьми бездонь.

Любов, — як рай, як світ краси відчутий...
Палання повний, світла і тепла...
Ненависть, — як душі жива отрута,
Що тільки б жертву вічно стерегла.

Але любити можна тільки любе,
У променях було воно віки,
А брудові, жорстокості і згубі
З віків плетуть ненависти вінки.

30. 6. 1969

* *
*

Не знати, ні, коли нам відійти...
І свій ніяк не знати заруб крайній.
Так легше буде влитись у світи...
Згубитись там у вічності, у тайні.

Усе у цьому світі йде крутьма:
Зудари, струси, жити пал, яріти...
І спину цьому крутиву нема,
І радість, біль сплітаються, як віти.

Прийшли з нічого, йдемо до межі...
Шляхи щораз — у іншому одінні:
Минають дні весняних вітражів,
Затонюються кольори осінні.

Та щастя появиться і цвісти!
Життя — вінок із різних трав у полі...
І жаль тоді пускатись у світи...
Коли до нас підходить тінь поволі.

18. 5. 1969

супроводі бандуристів Клівленду. Враження не-
забутнє.

Концерт відкрив інж. Григор Бобків, а проф.
Юрій Фединський з Індіяни, виголосив дуже вда-
лу промову про сторіччя НТШ і його Патрона.
Об'єднаний хор заповнив залу звуками "Запові-
ту" в муз. обробці Євгена Садовського і під
його ж диригуванням.

Молода скрипаля Галина Волдріч у супроводі
Ф. Шумахер виконувала Лисенка і Новачека.
У першій частині об'єднаний хор співав "Розри-
ту могилу" Гнатишина та "Б'ють пороги" Ли-
сенка. Оркестра супроводжувала спів, при фор-
тепіяні Ганна Придаткевич. Вдала рука дири-
гента злила в одну звукову цілість великі хори,
оркестру і солістів: О. Рошецька, Г. Норка, Л.
Лещук, П. Колісницький, Юрій Оришкевич. На
спеціальну увагу заслуговує соліст Я. Сідельник.
Маячи чудовий оксамитний баритон, легкість по-
дачі звука і сильну діяфрагму, п. Сідельник сво-

ім дуже приємним тембром захоплював слухача.
Коли диригент Є. Садовський закінчив останні
акорди "Б'ють пороги", зала ще довго лунала
оплесками.

Про свій виступ з мистецьким словом писати
не буду, не моє це діло, хай мене глядачі й слу-
хачі оцінюють. Скажу лише, що в першій частині
я виконував "Посланіє", а в другій — "Петрусь".
Як виконавець, я мав велике творче задоволення
виступати перед українцями Клівленду.

І ось у другій частині ці ж об'єднані хори і
бандуристи Клівленду — знову під диригуванням
Григорія Китастого. "Думи мої" — муз. обробка
диригента, "Зійшов місяць", "По діброві вітер
віє" (жіночий хор), "Ой, літа орел" Стеценка
(і знову запам'яталось сольо Я. Сідельника), "У
туркені" Лисенка (чоловічий хор), і "Рече та
стогне" муз. аранжування Григорія Китастого.

Могутньо лились голоси, понад сто виконавців
на сцені; то плакали, то на сполох били мелодійні

УКРАЇНСЬКІ АЛЬМАНАХИ

І на сторожі коло них поставлю СЛОВО.

Тарас Шевченко

Року 1967 Центральна наукова бібліотека Академії наук Української РСР у видавництві "Наукова думка", Київ, видала бібліографічний покажчик під назвою "Українські літературні альманахи і збірники XIX — початку XX ст.". Це вже друге видання цього покажчика, перше вийшло року 1959. Друге видання трохи змінене й доповнене.

В покажчикові згадано від "Українського альманаха" з року 1831 починаючи й на "Поезія війни" з року 1917 кінчаючи. Всіх альманахів і збірників описано в покажчикові 207.

Тут описано альманахи літературно-художні, літературно-критичні й частково літературно-наукові, себто всі, що стосуються літератури, белетристики, чи красного письменства.

Кожний альманах, згаданий у покажчикові, описано якнай докладніше, не пропущено ані тої найдрібнішої замітки, статті чи якої поезії в тому чи іншому альманасі. Так що тепер, переглядаючи самий лише покажчик, можна мати майже повну уяву про кожний альманах. Навіть коли вірш не мав назви, то його в покажчикові згадано першим рядком з нього.

Переглядаючи чи, вірніше, пильно вчитуючись

у зміст покажчика, бачимо, що альманахи, які виходили протягом тих 86 років (1831-1917), були видані російською мовою, в них усі твори були російською мовою, російсько-українською мовою, в деяких твори були мовами російською (більше) й українською (менше) і нарешті мовою українською.

А українські ці альманахи тому, що видано їх переважно в Україні, менша кількість їх була видана поза Україною, але ті й ті були присвячені українській культурі. Всі вони є скарбницею духу наших, українських творців. На сторінках згадуваних альманахів виступали дослівно всі українські автори минулих 86 літ.

Місцями видань альманахів були Харків, Київ, Полтава, Львів, Тернопіль, Перемишль, Стрий, Херсон, Одеса, Москва, Петербург, Чернівці. Це головніші місця. Звичайно подібні альманахи виходять в осередках виняткової культури, як напр. в університетських містах тощо, але з виданням українських альманахів культурні осередки не багато мали спільного.

Та й сама поява альманахів, себто збірників неперіодичних, була зумовлена обставинами, за яких не можна було видавати періодичних видань.

бандури, майоріли кольорами українські строї чоловіків, жінок, хлопців, дівчат. А перед ними стояв скромний, але великий Григорій Трохимович Китастих, в темному убранні і вишитій сорочці. Легенький помах його руки — і пісня лилась, як ріка, могутня і велика, і бандури дзвеніли стоголосом... Думаю, що та заля, відколи стоїть, ще не чула таких оплесків.

Після концерту було прийняття для всіх учасників у православній залі. У нас, у Канаді, кажуть, що американці скупіші, ніж ми, в прийняттях. Неправда: і бар був дуже багатий, і пані щедро зготували перекуски. В усьому відчувалась шляхетність. Познайомився я там з інж. Романом Трешньовським із ділового комітету, що запросив мене на цей концерт. Я йому висловив своє переконання (і пізніше в короткому слові через мікрофон), що сьогодні Київ не спроможний зробити такий концерт, як зробив Клівленд. З відомих причин не спроможний. Честь і слава українському Клівлендові і діловому комітетові цього свята!

...В хаті у мого господаря ми ще до четвертої ранку говорили і слухали його композицію — "Конотопську битву". Не буду зупинятися на цьому шедевр, про це докладно в свій час писав бл. п. Петро Кузьмович ("Коштовний дарунок нації", Н. Д. ч. 231), скажу лише, що в умовах безбожної, злочинної русифікації сьогодні на Україні цей твір Г. Китастого має величезну вартість. І мистецьку, і національну.

По четвертій я ліг, а о пів до шостої вставати на літак. Григорій запевняв, що завезе на час. О 6-й я виїхав, везла пані Оля. Чоловіка не збудила, шкода їй його, бо перевтомлений. Є ще віддані мистцям жінки на світі! Розпрощались. У теччі в мене два подарунки від господаря — "Пісня весни" та "Ювілейний альбом" з Конотопською битвою. Літак піднявся у височінь, беручи курс на північ, в сніги Оттави. Клівленд лишився позаду і з ним зв'язані незабутні спогади про концерт і про наш народний скарб, про Григорія Китастого.

Політичне поневолення, культурне гноблення було аж таке, що заборонялося видавати будь-що українською мовою. Тому альманахи й виходили там, де можна було тим чи іншим способом виканючити дозвіл у місцевих цензорів на видання хоч один раз. Подібних утисків не знала жодна інша мова в світі. Тому вони нам такі цінні й дорогі, бо вони були виявом, по-теперішньому висловлюючись, нескореного духу тодішньої української еліти.

Були випадки довгого чекання випуску альманаха, як напр. альманаха "Нова рада", забороненого року 1898, і дочекатися вільніших умов та видати року 1908.

Місця публікацій українських альманахів були такі цікаві — від столиць до далекої провінції, що упорядник згадуваного бібліографічного покажчика І. З. Бойко подав їх навіть окремим списком, який тут варто подати сучасному читачеві.

Так, Армавір, Бахмут, Золочів, Кам'янець Подільський, Кобеляки, Лубні, Павлоград, Полтава, Саратов, Станіславів, Тернопіль. Це міста, в яких видано лише по одному альманахові. Будапешт, Коломия, Стрий — по два. Відень — 4, Женева — 6, Київ — 40, Львів — 67, Москва — 5, Одеса — 10, Перемишль — 3, Петербург — 9, Радомишль — 3, Харків — 22, Херсон — 3, Чернівці — 13, Чернігів — 5.

В покажчикові всі 207 альманахів подано за роками, як вони виходили в світ. Кожний з альманахів описано повністю, згадано всіх авторів і весь надрукований матеріал.

Крім того, за абеткою подано список назв усіх альманахів. Деякі назви альманахів цікаві, оригінальні й змістовні, бо відбивають настрої, погляди й почування та глибоку віру в успіх тієї справи, для якої видавались альманахи. До того ж, відбивають вони хліборобське, близьке до природи наставлення авторів альманахів. Ось деякі з назв:

Барвінок України, Біла квітка, Веселка, Весна, Вечорниці, Вінок русинам на обжинки, Дубове листя, З-над хмар і долин, З чужих зільників, Зерна, Квітка, Квітничок, Квіточка, Криничка, Конвалії Київської України, Ластівка, Левада, Луна, Літо, Молодик, Нива, Осінь-Зима, Перший вінок, Привезено зілля з трьох гір на весілля, Проліски, Русалка Дністрова, Сніп, Степ, Степові квітки, Терновий вінок, Ужинок рідного поля, Хутір, Чайка, Червона квітка. А ще й такі: Багаття, Ватра, Вік, Вільне слово, Воскресла Україна, Вперед, Громада, Дзвін, Досвітні огні, Жіноча доля, З неволі, Мати, Молот, Наша доля, Нова рада, Нові часи, Пісні боротьби, Правда, Рада, Рідний зільник, Січ, Українець, Хата, Хлопські пісні й под.

Майже цілу другу половину покажчика зайняв список авторів, які взяли участь у згаданих 207 альманахах. За алфавитом згадано всіх авторів і їхні надруковані праці, хоч би й ті найменші. Якщо були вжиті ініціали, або псевдоніми, то в покажчиках вони пояснені.

Хворий занурюється в резервуар з мінеральною водою. З допомогою спеціальних пристроїв він на чі зависає в ній, не торкаючись дна. Під вагою тіла і пояса з вантажем хребці розходяться і звільняють від тиску ущемлені нервові волокна.

Басейн для такого лікування вторинних радикулітів сконструйовано і збудовано в санаторії "Синяк" Закарпатської області. Спочатку лікарі з'ясовують реакцію хворого на бальнеологічні процедури. Для цього йому призначають одну-дві мінеральні ванни в горизонтальному положенні. Потім — підводне вертикальне витягання з поступовим збільшенням вантажу.

До комплексу лікування входять також гімнастика, масаж і відповідний санаторний режим. Після процедури на хворе місце накладають широкий пояс. Він сприяє розвантаженню хребта і фіксує його в "розтягнутому" положенні.

Як показали спостереження, самопочуття пацієнтів після курсу такого лікування значно поліпшується.

Отже, цей бібліографічний покажчик — дуже цінна публікація, бо подає читачеві дуже багато матеріалу про добу за 86 літ.

Хотілось би, щоб хоч деякі із згаданих у покажчику альманахів були перевидані для сучасників. Як відомо, *Русалка Дністрова* вже була перевидана. Бажано перевидати, бо за теперішнього політичного устрою в Україні багато альманахів не зможуть бути показані на світло з причини самих їх назв "Ватра", "Багаття", "Досвітні вогні", "Вільне слово", "Воскресла Україна", "Дзвони", "Наша доля", "Пісні боротьби", "Українська муза".

Розглядаючи згаданий бібліографічний покажчик, не можеш позбутися думки: як це так, що український нарід, на світі не гірший і не кращий за інші народи, але ті інші народи могли публікувати в ті часи місячники, і то цілими роками, а нам судилося мати тільки альманахи, які не виходили навіть щороку, а від нагоди до нагоди.

Тож у публікації українських культурних здобутків ми відставали від інших народів не в дванадцять разів, а ще більше. Коли в інших народів вийшло, скажімо, за три роки 36 чисел журналу місячника, то в нас вийшов один альманах. У такому числовому відношенні ми й пасли задніх.

Тепер (рік 1973-й!) справи покращали. В Україні виходять також і місячники і вже не один. Вони ще не цілком українські, але вони вже виходять! Існують і тижневики, їх мало і не всі вони українські, але вони вже існують! І місячники й тижневики не такі, як у людей, дуже вже вони скромні розміром.

У людей місячники вже в минулому столітті йшли вперед милевими кроками, а ми пасли задніх. Наші кроки ще не є милевими, але вони вже не є метровими, бо, мабуть, уже сажневі.

У вільному світі нас багато, вистало б на не

НЕУМЕРТВЛЯЮЧА СМЕРТЬ БЕЗСМЕРТНОГО

Смерть вражає. Вістка про смерть спричиняє біль. Вістка про смерть Пабло Пікассо не вражала. Смерть геніїв не завдає болю; визнання геніяльності — це ключ у вічність, безсмертність. З усвідомленням цього феномену, феномену генія, чергові твори (генія) не тривожать: вони приймаються з подивом, але беззастережно, пасивно, без того драматичного зворушення, що його переживають при зустрічі творів неочікуваних. Від Пікассо очікувалось геніяльних творів. Він довго жив і багато створив, та в останні 2-3 декади його твори приймалося уже як щось зовсім самозрозуміле, нормальне, природне. Він творив і сигналізував про себе з своїх замків мітологічною еротикою (в приватному житті), або хлоп'ячими витівками (в товариських стосунках). Експансивний і винахідливий замолоду, він після другої світової війни почав надзвичайно довгий кінець своєї творчої появи: він став традиціоналістом свого власного мистецтва.

Пікассо був геніяльним мистцем. Але цього ще не досить, щоб здобути суперпопулярність, якої він досяг, — отже ж ясно, що від Пікассо промінювала гіпнотизуюча магія, якою обдаровані люди масової популярності. Людині збоку і необізнаній з фактами видається, що ціла доба в образотворчому мистецтві є вислідом творчості цього мистця. В дійсності Пікассо був лише одним із колішат у цьому русі, що був стимульований великими запасами західної культури з одної сторони, а з другої сторони — самим поточним життям, що заповідалось бурхливим. Навіть революційні мистці творять в ритмі і в дусі свого часу, підпорядковані законам процесу рівночасності і взаємозапилювання.

Досяги Пікассо виглядали свого часу найбільш маркантними і найбільш запилюючими. Це з перспективи першої половини нашого сторіччя.

На сцені другої половини цього сторіччя починають з'являтися духи інших титанів: Дюшампа, Малевича, Кандинського, Татліна, Родченка, Архипенка, Лисицького...

Бажання нового, революційного мистецтва народилось перед появою цих кадрів мистців. Ця пристрасть розливається навіть поза "нормальні культурні межі, не минаючи й Росії. Але якщо Париж стає центром модерного мистецтва, а не Мюнхен, Берлін, Дрездн, Ваймар, Цюрих, Москва, то це тому, що в першій половині сторіччя течія народжена на французькій землі і тут же розвинена і оформлена (кубізм), має найсильніший вплив на тогочасне світове мистецтво. Мистців після другої світової війни, особливо тих генерацій, що прийшли і приходять до слова в другій половині цього сторіччя, Париж перестає цікавити. Актуальність здобувають мистці дотепер недостатньо зрозумілі (Савітерс, Родченко) або мистці, яких мистецтво прийнялось понад радіосом і впливом плеса (Кандинський, Малевич, Дюшамп).

Сильні і крайні емоції, виявлені в мистецтві Пікассо, перестають інтригувати кадри молодих мистців. Бажається виявлення ледве існуючих контрастів; зображення мінімальних квадратур оточення; вилонення невловних сенсацій. Бажається пізнати світ з перспективи, яка не викликає запаморочення, але яка є істотною для пізнання. І саме натяк на ці перспективи відкривається в Малевича, Дюшампа, Родченка, хоч

абияку африканську, а може й європейську державу. Ми дуже багаті, навіть без лапок. Коли американські журнали з мільйоновими накладками гинуть, наші скромні місячники, розміром тижневиків, існують. І не тільки існують, а й процвітають, бо їх є більше, ніж треба б нам.

Коли б ми звернули увагу на назву хоч би одного з альманахів — на "Сніп", як на символ єдності, дружності, сили та скомасували декілька тижневикового вигляду місячників в один або, найбільше, в два порядні місячники, а за рахунок скасованих псевдомісячників почали видавати один порядний (не треба другого) тижневик, то цим би ми досягли того, що не пленталися б за народами, які мають по декілька тижневиків, а хоч трохи наблизилися б до їхнього воза!

Бо доки в нас не буде хоч по стільки місячни-

ків та тижневиків, як мають державні народи, то нема чого дурити себе та інших і бавитися в різні форми мов би й справді *політичної* діяльності.

Від доби згадуваної в бібліографічному покажчику, 1831-1917, ми вже просунулися трохи вперед, але ми ще видаємо альманах "Слово", який мов тою кулею, яку колись приковували в'язням до ніг, тримає нас при тій добі, від якої щонайшорше треба рушити вперед: скомасувати наші скромні місячники в поважні місячники й розпочати видавати тижневик.

Для цього багато не треба: перестати говорити про культуру, про визволення, а треба мовчки витягувати з кишені гроші й передплати майбутній грубий місячник і порядний український ілюстрований тижневик! Бо без тижневика не увійти нам в землю обітовану!

сьогодні приступають до цих проблем з іншими надіями.

Містерія Пікассового мистецтва перестала чарувати покоління, що народилось на порозі другої половини 20 ст.; ця творчість, як кожна творчість після надмірної дози популярності, стала прозора і оголена від чаруючого елементу містерії. Від 2-3 декад вона почала виявляти загрозу виношення на ліктях і колінах. Тому його відхід в потойбіччя не вразив. Це сталося рідше в сенсі вознесіння: перехід великої людини, але з слідами архайзму "в світи тіней".

ВИСТАВКА ВАСИЛЯ КУРИЛИКА

Ще одним непересічним успіхом була в Вінніпегу виставка праць відомого українського канадського маляра з Торонто Василя Курилика. Виставка відбувалася від 3 до 16 лютого. В експозиції — 78 рисунків: серія для запланованої книги про музейні експонати перших українських поселенців у Канаді.

Виставку офіційно відкрив д-р Ярослав Розумний у присутності понад 200 глядачів. Він підкреслив найхарактеристичніше в творчості В. Курилика: нитку духового єднання між українськими піонерами в Канаді й сучасними українцями-канадцами, яку маляр виразно проводить крізь більшість своїх творів. Він "в'яже нас з нашими піонерами, — сказав д-р Розумний, — які з болем пускали своє коріння в цю тверду землю й народжували багато добрих і мудрих синів та дочок. Він зібрав їхні сльози, смутну радість та піт чола і збудував їм пам'ятник". В. Курилик, який теж був на відкритті, розповів про себе, свої творчі задуми та дав додаткові пояснення до експонованих творів.

За день до виставки заходами Осередку української культури у Вінніпезькій картинній галерії висвітлювалися три фільми В. Курилика: "Життя і творчість мистця", "Лабіринт", "Мир на землі". Останній фільм — сатира на сучасні святкування Різдва Христового — закупив Осередок і пропонує українським парафіям використовувати різні okazji для висвітлення в своїх залах цього повчального фільму.

З'їзд старших виховників ОДУМ-У

21-22-го квітня 1973 року в Лондоні, Онтаріо, відбувся Всеодумівський З'їзд старших виховників ОДУМ-у. На програмі були вибори нового ЦК ОДУМ-у на наступні три роки, вибір постійних комісій ЦК ОДУМ-у, різні звіти й дискусії над працями в одумівських філіях. На пропозицію Торонтонської філії з'їзд рішив вислати телеграму до секретаря Об'єднаних Націй, Курта Вальдгайма, протестуючи проти арештів культурних діячів в Україні.

НАУКА ПРО СТАРІННЯ

СТО РОКІВ — БЕЗ ХВОРОВИ

Змінена демографічна ситуація висунула нові вимоги до медицини. Виникла потреба створити спеціальну науку — геронтологію.

Один із сучасних геронтологів визначив молоді науку "як прояв безмежної поваги до життя, як прагнення зробити так, щоб до кінця варто було жити". Учені-медики разом з біологами, фізіологами, фізиками, соціологами, психологами ведуть серйозну наукову роботу. Мета їхніх зусиль — розгадати найскладніші механізми старіння і відсунути бар'єр, поставлений природою.

Найважливіші напрямки геронтології визначили дослідження Мечникова, Павлова, Богомольця, Нагорного. 1938 року в Києві відбулася конференція "Старість", організована академіком Богомольцем. 1958 року в столиці України створено Інститут геронтології Академії медичних наук СРСР. Цей великий науково-дослідний центр очолює роботу 94 науково-дослідних інститутів та лабораторій. Геронтологічна наука розвивається нині в усіх республіках СРСР і в кожній має свій профіль, свою головну наукову мету. Наприклад, у Прибалтиці переважають соціально-гігієнічні дослідження, у Білорусі — вивчення біологічної еволюції старіння, у Грузії — демографічні аспекти, в Узбекистані — клінічна геронтологія, хірургічні методи лікування хвороб людей похилого та літнього віку.

ІЗ ГУМОРУ

ЯК СПРАВИ?

Хтось зустрів знайомого бюрократа й запитав:
— Як справи?
— Підшиваються...

ТІЛЬКИ НА ОБМІН

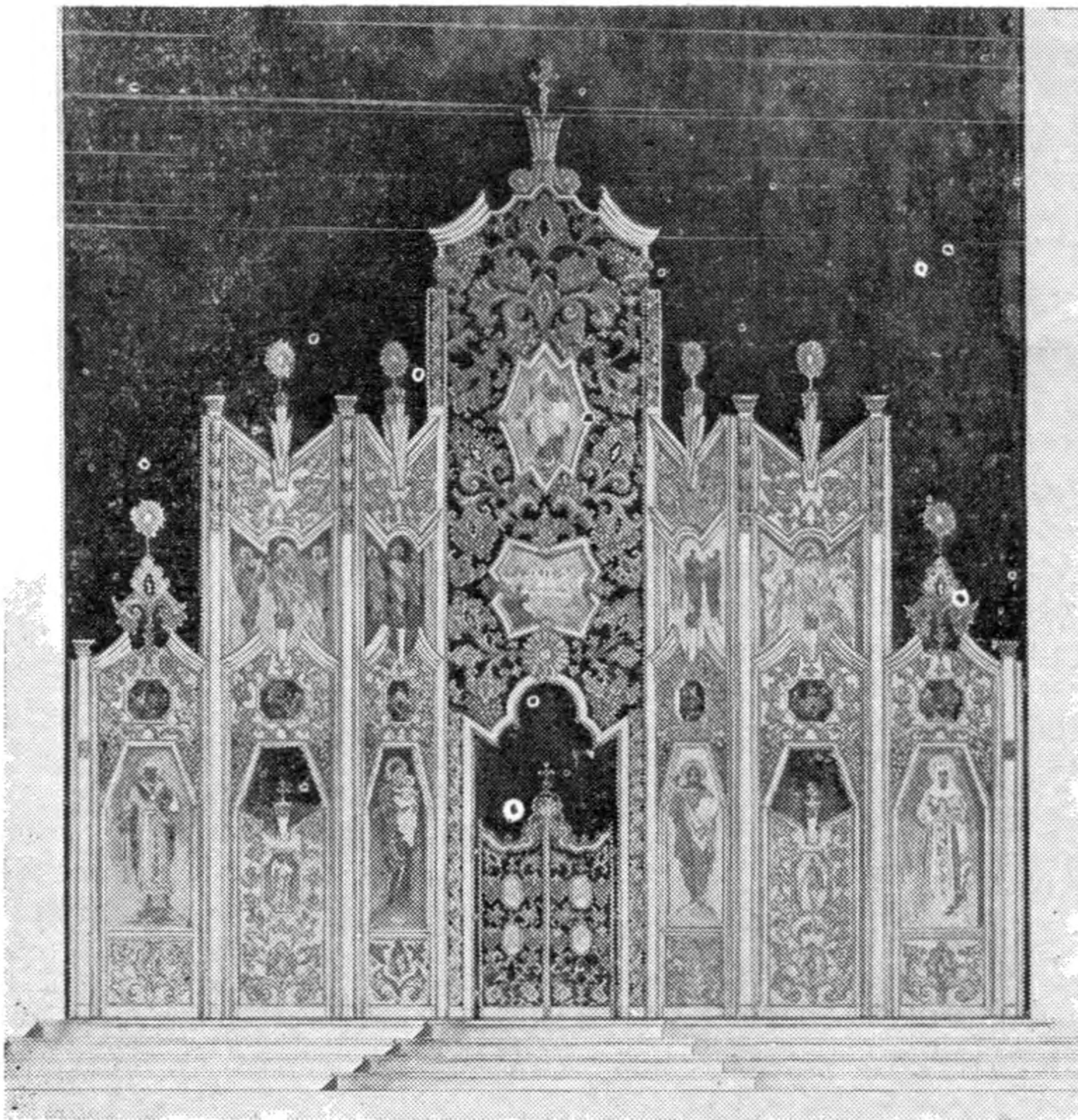
Продавцеві каже покупець:
— Зараз же візьміть свої образливі слова назад!
— Ні, назад нічого не берем, — відповідає той покупець. — Можемо тільки обміняти.

Роки, що їх жінка не дораховує до свого віку, не пропадають марно: вона їх додає до віку своєї приятельки.

Учитель фізики запитав учнів про магнет словами:

— Як називається те, що починається на **М** і піднімає тягарі?
— Мати! — хором відповіли учні.

ІКОНОСТАС

ТАКИЙ БУДЕ ІКОНОСТАС У КАТЕДРАЛЬНОМУ СОБОРІ ПРЕСВЯТОЇ ТРОЙЦІ В ВІННІПЕГУ ЗА ПРОЄКТОМ ЮРІЯ КОДАКА, ЯКИЙ І ПРАЦЮЄ НАД БУДОВОЮ ЦЬОГО ІКОНОСТАСУ.

Як нашим читачам, може, відомо вже з пресових повідомлень, у грудні 1971 року був оголошений відкритий конкурс на проєкт іконостасу для *всеканадського українського православного Катедрального Собору Пресвятої Тройці*, Вінніпег. Відкритий конкурс — це означає те, що в ньому можуть брати участь усі, хто хоче, а не тільки ті мистці, яких виборково запрошують до конкурсу. У конкурсі брали участь і не-українці. Першу нагороду за свій проєкт одержав Юрій Кодак, якому після того й запропоновано здійснити той проєкт — будувати, різьбити і розписувати іконостас.

Що Юрій Кодак виграв першу нагороду в цьому конкурсі, не було ні для кого несподіванкою: хто бо не знає ще того, де, як і коли Ю. Кодак спроектував і збудував у Канаді та США церкву за церквою, а водночас і довів, як це авторитетно і категорично твердять експерти, що він.

Юрій Кодак, просто не має конкурентів. При цій нагоді не можемо промовчати того, що вже час і пора нам належно не тільки цінити наших справжніх творців нашого мистецтва, церковного зокрема, а й винагороджувати їх відповідно, коли хочемо, щоб і в нас усе було, як у людей. Інакше бо ми дуже скоро спустимось на рівень аматорства, яке не принесе нам слави і за яке ніхто нас не буде шанувати.

Щиро поздоровляємо Юрія Кодака з новим творчим осягом, бажаємо йому успішно довершити запроєктовану будову історичного значення іконостасу в Катедральному Соборі Пресвятої Тройці в Вінніпегу — у храмі храмів православних українців Канади. І потішаємо себе надією, що "Нові дні" незабаром матимуть нагоду відзначити завершення будови й оформлення цього іконостасу — статтею професійного автора-цінителя нашого церковного мистецтва.

АБОРИГЕНИ (АВСТРАЛІЯ)

Дуже мало відомо про цю дивну расу, що стоїть ще на рівні кам'яної доби. Звідкіля вони прийшли? Де тасмниця початку їх еволюції? Антропологи і вчені нашого віку й досі не можуть дати на це вичерпної відповіді. Поширена версія, що, можливо, вони походять з Індії. Багато експертів припускають, що термін перебування аборигенів в Австралії сягає від 13 тисяч до 18 тисяч років. А дехто з учених навіть подає цифру 50 тисяч років. Вони бо не споріднені ні з неграми, ні з полінезійцями, ні з меланезійцями. Їхній побут, їхнє мистецтво й мова унікальні. Їхня мова, що розвивалась без впливу сусідніх мов, не нагадує жодної з існуючих мов. Вона має до 500 діалектів. Багато з діалектів відмирає, бо часом одним діалектом розмовляє лише кілька родин у глухій пустелі. Важко сказати, скільки аборигенів живе тепер в Австралії. Орієнтовна цифра досягає 20 тисяч (плюс ще 15-20 тисяч нечистокровних, тобто від мішаних шлюбів з білими).

Аборигени не люблять модерного життя. Вони люди кам'яного віку. Вогонь видобувають тертям. їжі не варять, а лише гріють біля вогню, коли холодно. Вони ніколи не працювали на землі, не розводили худоби. Повільні в рухах, інертні, вони шукають їжі тільки тоді, коли відчувають голод.

Останнім лише часом невелика частина абори-

генів починає працювати на фермах (чужих), але заощаджувати грошей вони не вміють. Коли абориген заробить трохи грошей, він покидає працю, повертається до своїх і щедро частує друзів і родичів. Зароблені гроші витратить за кілька днів і не журиться майбутнім.

Частина аборигенів охоплена місіями і перебуває під охороною держави.

Мистецтво аборигенів вабить своєю простотою, кольорами і змістом. Їхнє малювання орнаментальне, стилізоване. Малюють людей, звірів, риб, крокодилів, черепах. Тепер уже є серед аборигенів реалістичні пейзажисти (досить згадати славетного маляра Альберта Наматжіру).

Багато місцевостей, міст та інших об'єктів Австралії мають тубільні назви: Вага-Вага, Кунгалу. Параматта, Ворулю та інші.

Флегматичні в повсякденному житті, аборигени виявляють багато міміки і рухів у танках. До досконалості імітують звірів — емю, кенгуру.

Цікаво, що дитина аборигена народжується білою. Дітей вони не купають, а присипають попелом. За три-чотири тижні шкіра дитини поволі починає мінятися з білої на шоколадно-брунатну (не від попелу, звичайно). Аборигенською мовою дитина зветься *пиканіні*.

У 1959 році мені довелося бачити документальний фільм однієї місцевої експедиції, що відкрила глибоко в пустелі незнане плем'я аборигенів. Всі аборигени там були голі і досі не бачили білої людини. Вони не були напасливі, лише з цікавістю торкали білих пальцями й дивувалися з їхньої білої шкіри. Лизали руки язиком. Білі приготували їм солодкий чай, і перші аборигени, що розкуштували його, на радіощах почали мастити чаєм губи і обличчя іншим, а ті смачно облизувалися.

Жінкам роздали яскраві суконки та сорочки, але вони не знали, як одягатися. Тоді один з місії показав, як треба одягатись. Місіонери розклали на піску всі суконки, сорочки та штани для вибору. Аборигени пробували влезати в одяг, розстелену на піску, лежачи. Нарешті все плем'я з допомогою представників місії було одягнуте. З пів години вони тішилися, як діти, але скоро все їм набридло, і вони почали рвати одяг на шматки і зав'язувати смужками на голуву. За годину всі були знову голі, але з різнокольоровими пов'язками на добах. Всі були задоволені, що позбулися того, що гальмує їхні рухи.

З роду в рід в цьому племені передається повір'я, що десь на схід є країна, де люди живуть

КОЛЕГІЯ СВ. АНДРІЯ У ВІННІПЕГУ

Із преси довідуємось, що наша православна духовна академія — Колегія Св. Андрія в Вінніпегу, що почавши 1972-1973 навчальним роком стала офіційно і фактично складовою частиною Манітобського університету, наступного навчального року розширює свою діяльність до шести або й семи окремих українознавчих курсів — поза незалежним богословським факультетом (Колегія тепер складається з двох факультетів — богословського і гуманістичного). Колегія має вже солідну бібліотеку і продовжує поповнювати її далі, отже там є вже достатня база для академічної праці на належному рівні. Склад професорів і викладачів з цього року поповнюється новими силами.

Час уже настав, щоб українці Канади мали свою академію типу колишньої Києво-Могилянської Духовної Академії, — і на це має бути скерована увага не лише православної частини українців Канади. Справа Колегії (академії) на даному етапі — більша й важливіша стократ за гру в політику, з якої маємо дуже малу потіху.

добре, мають досить води і їжі (аборигени змінюють місце перебування здебільшого в пошуках води).

Відомі серед аборигенів випадки канібалізму. Їли вони вбитих у війні між племенами, їли білих. Один дослідник оповідав, що під час його перебування в пустелі, тубільці подали йому води в черепі дитини, що служив їм, як ківш для води. Але цей дослідник повернувся живим з пустелі. Історія з англійцем Гіншав була трохи інша.

Гіншав мав велику ферму в районі Кілгурлі (Зах. Австралія), біля озера Кері. Сам він був освіченою людиною й цікавився археологією. Одного дня він поїхав конем далеко в пустелю і, побачивши струмок, став напувати коня.

Він не зоглядівся, як був оточений дикунами. Як виявилось, вони до того ще ніколи не бачили білої людини й коня. Ціле плем'я шоколадно-брунатних голих чоловіків, жінок і дітей мовчки дивилися на нього з усіх боків. Гіншав зрадів. Він, нарешті, зустрів те, про що давно мріяв. В думці майнула наукова праця, надіслана до Англії, слава. Він не був з полохливих, та й дикуни не виявляли жодного насильства. А коли вони подали йому знак іти за ними, він сів на коня й очолює рушив разом з ними в глиб пустелі. Їхнього діалекту він не знав.

Вони зайшли далеко в пустелю. Дикуни вчили його, як добувати вогонь, їсти сирих гадюк, ящірок. З його нотаток, знайдених пізніше, видно, що він був дуже втішений, що він, білий, перебував з людьми кам'яного віку. Але він не пропустив того, що він їхній полонений. З часом він ставав усе більше й більше безсилим від голоду і спраги. Його рушницю засипали пісцем під час піщового шторму, і він не міг полювати. А дику-

ни вели його все глибше і глибше в пустелю. Його кінь також дуже ослаб, і він бачив, що дикуни були невдоволені, коли він напував коня: вода ж бо така цінність у пустелі!

Одного дня зголоднілий Геншав схопив кам'яний ніж з одного з дикунів і забив коня. Розвів вогонь, засмажив м'ясо і почав жадібно їсти. Дикуни мовчки спостерігали, стоячи навколо нього. (На цьому нотатки Геншава уриваються). Як виявилось пізніше, Геншав, наситившись, упав і заснув.

Він убив коня, а цього дикунам було вже забагато. Їхній полонений пив води втричі більше, ніж вони та ще й напував коня. Він не хотів їсти гадюк і ящірок сирими. Також він увесь час був одягнений в гарячій пустелі. Вони намагалися його роздягнути, але він гнівався і відпихав їх. Також він відкидав "любра" (жінок), що, приваблені кольором його шкіри, хотіли "одружитися" з ним.

З усім цим дикуни не могли погодитися. Тому, коли він заснув, дикуни зробили з ним те, що він зробив з конем, — забили і з'їли.

На настирливе розслідування з Англії, це плем'я розшукали, і ватажок сам розповів решту, що не могло бути зазначене в особистих нотатках самого Геншава, які були знайдені разом з його кістками.

Канібалізм серед австралійських аборигенів не агресивний. Вони ніколи не полюють на людину. Часто канібалізм має ритуальний характер — з'їдають тільки серце або печінку забитого. В колі власного племені також бувають випадки канібалізму. Коли родяться двійнята, то слабшу дитину убивають і з'їдають. Також убивають і з'їдають знесилених старих членів племені, які не можуть уже рухатися з ними по пустелі.

В австралійській пресі багато точиться різних дискусій про права аборигенів і навернення їх до модерного життя, але їхня інертність до праці, до модерного укладу життя ускладнює це питання.

Єдине, що приваблює аборигенів до цивілізації, — це алкоголь. Але досі суворо заборонено продавати алкоголь тубільцям. Також закон карастих, хто частує аборигенів пивом чи вином.

Наївність тубільців часом доходила до курйозів. Колись білі в Тасманії повивішували плякати, де було написано, що за кожну вкрадену в них вівцю аборигенів будуть вішати. Коли тубільцям це розтлумачили, то група аборигенів привела одного з своїх і просила повісити, але не тому, що він украв вівцю, а хотіли просто побачити, що з ним буде, як його повісять.

Також, коли аборигенам по місіях сказали про затемнення сонця (1962 рік), то вони сприйняли це повідомлення з жахом, зробили запаси їжі на два тижні (хоч узагалі ніколи запасів не роблять), накупили багато темних соняшних окулярів і надівали їх вдень і вночі задовго до затемнення і після нього. Кажали, що всі загинуть, поспіпнуть...

("Обрії" ч. 4, Австралія)

УВАГА!

УВАГА!

Усім зацікавленим нашим красним письменством пропонуємо купити книжку

Володимира Винниченка

"СЛОВО ЗА ТОБОЮ, СТАЛІНЕ!"

(Політичні концепції в образах)
РОМАН.

Редакція і вступна стаття Григорія Костюка. Мистецьке оформлення Якова Гніздовського. Видання Комісії для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка Української Вільної Академії Наук у США.

Книжка у гарній твердій оправі і на доброму папері, 374 сторінки. **Ціна 8 дол.**

Замовляйте в Академії або у в-ві "Нові дні":

**Ukrainian Academy
206 West — 100 Street
New York, N. Y. 10025, USA**

І П. Ю. ШЕЛЕСТ У НЕЛАСЦІ

Як і слід було сподіватися, почалася відкрита кампанія проти кол. першого секретаря ЦК КПУ Петра Юх. Шелеста, переведеного минулого року до Москви на посаду заступника голови ради міністрів — із залишенням його в складі політбюро ЦК КПРС. Таким чином, прийшов кінець гаданням — пішов Шелест угору чи покотився вниз. Уважні спостерігачі давно помітили (Віталій Бендер та ін.), що Шелестові дні на верхах пораховані, що його найближчі соратники Щербигін та Ляшко вже обступили його з обох боків і ось-ось заграють із ним в тісній бабі. Отже, заграли ще минулого року. Розуміється, зручившись згодою чи благословенням "свыше". А правдоподібніше: прийнявши "добровільно" на себе місію "вишибайлів". Місія така незавидна і логічно призведе до того, що й їхня доля дуже скоро скінчиться ще гірше за Шелестову. Так там бувало раніше, так буде й тепер.

Мабуть, перестануть тепер повторювати на всі лади різні язики казочки про білого бичка: мовляв, Шелест був проти зближення з Америкою, Шелест був за окупацію Чехо-Словаччини. Комусь (не українцям) така завідома брехня була для чогось потрібна, а наші ботокуди та політичні сліпці — залюбки ту зловредну вигадку повторювали, усім нам на глум і велику шкоду. Річ бо — у випадку з тією лютою брехнею — не в особі Шелеста, а в нашій славі чи неславі, в намірі настроїти проти нас наших сусідів і явних та потенціальних політичних союзників.

Хіба не так само було з попередником Шелеста на посту першого секретаря ЦК КПУ — Олексом Іл. Кириченком? Того також перевели були (за Хрущова) до Москви — в секретарі ЦК КПРС, а такі ж і з тим самим наміром дури пускали в вільну ніби пресу прогнози й чутки: той гайдамака і ворог поляків, чехів, словаків, румун, росіян і жидів та взагалі всіх не-українців — моститься на місце Хрущова і т. д., цебто в крісло Бісмарка, пардон — в крісло Сталіна... Хоч ніби й непомітно, але напевно не випадково — Кириченко покотився: спершу в секретарі Ростовського обкому партії, а пізніше взагалі зник.

А за всю історію радянської України Кириченко був першим українцем на найвищій посаді, а Шелест — другим. Брати в рахубу М. В. Підгорного, очевидно, не варто — бож він із Карлівки...

Як відомо, погано склались обставини для дальшої кар'єри і навіть фізичного існування тих комуністів-українців, що їх "висували" на високі пости до Москви: для Цюрупи, Гринька, Чубаря, Петровського, Кириченка, а тепер Шелеста (та навіть для українізованого поляка Коссіора), але благополучно все сходило і сходить для не-

українців і українських ботокудів, як Каганович, Молотов, Мануїльський, Мельников, Корнієць, Підгорний.

Звідси було і має бути ясно: "висувають" з України тих діячів компартії, які своє відслужили "на даному етапі" і більше не потрібні для нового етапу — наступу на "пережитки в економіці й свідомості українців". Отже, "висувають і засувають" їх зовсім не за якісь там провини чи непослух, а таки за вірну й віддану службу на певному етапі скалькульованої політики супроти України. Інших же — просто висувають на вищі пости, бо вони або не-українці, або з Карлівки...

Шелеста тепер звинувачують за його книжку "Україно наша радянська" (1970, Київ), зокрема за те, що "Автор (Шелест би то — прим. наша) не бере до уваги тієї основоположної обставини, що після воз'єднання розвиток України не можна розглядати поза історією Російської держави"... ("Комуніст України", квітень 1973). Отже, Шелест учинив злочин, не вгадавши, що в 1973 році того робити не можна буде, хоч 1970 року ще було можна, бож і автори редакційної статті, з якої беремо цитату, були, очевидно, не тільки співпрацівниками чи редакторами "Комуніста України", а й дорадниками Шелеста, ба навіть більше — співавторами й редакторами тієї його книги, тепер ущербної і крамольної. Так що річ тут не в Шелестові і не в тому, що він казав чи писав, поки вірою й правдою служив у Києві його пославшим до минулого року. У тій редакційній статті перераховано ще багато всяких "методологічних та ідейних помилок і серйозних недоліків", але то вже похідні моменти від "основоположної обставини", цебто того, що буде вписане в конституцію Ілліча II: Україна була і має бути тільки складовою частиною Російської держави після приєднання її до Росії в 1654 році... І Шелест мав про це знати в 1970 році, хоч Ілліч II ще сам про те знати не знав і думати не думав до кінця 1972 року.. коли він був ще ліберальнішим за Шелеста, братався з американським президентом і нібито з великими труднощами долав речника твердого курсу і чистоти ленінсько-сталінських риз, тобто Шелеста ж таки...

Шелест — це не перша і не остання жертва імперської політики КПРС, одержимої страхом націоналізму навіть у таких не-росіян, як Шелест, що був найвірнішим серед вірних слуг своїх панів у Кремлі. Але коли треба наганяти страх українцям узагалі, тоді ті блюстителі політики єдиної-неподільної стинають голови й вірним слугам своїм — точнісінько за принципом: бий свій свого, щоб чужий і духу боявся. Замах на голову Шелеста — це сигнал до ще більшого погрому на українців узагалі. І не тільки на українців, а й на всіх націоналів у сім'ї дружніх народів" СРСР.

Вельмишановне панство!

В котрусь-то неділю мені вручено під церквою аркуш паперу, на якому надруковано англійською мовою лист до нашого президента Ніксона, в якому (листі) проситься його (президента), щоб він обороняв українців від московського окупаційного уряду. Я того листа не підписав і не післав тому, що це так само допоможе нашим арештованим і взагалі нашому знедоленому народові, як мертвому кадило.

Не до американського президента ви звертайтесь по допомогу визволити наших арештованих, а спрямовуйте такі листи до pana Ярослава Стецька.

Москва вбила Петлюру, Конозальця, Бандеру, Чупринку, а ось тепер утретє заарештувала й запроторила Ю. Шухевича, сина колишнього нашого славного генерала і за це вбизям і волос із голови не впав. Якщо п. Стецько Я. погодився бути провідником революційного ОУН на Заході, то нехай робить революцію так, як це роблять хорвати, араби та інші народи. Я знаю, що потужнішого ворога можна застрашити, можна побороти — треба тільки хотіти і бути готовим умерти самому в боротьбі. Пишіть до уряду ЗЧ ОУН, хай тяжко зароблений гріш марно не пускають. Пишіть до революційного проводу ОУН, нехай не пускає людям дурмання в голови, бо намальований кат України Хрущов чи інший такий же на шведській свині не належить до революції. Хай визволяють Юрія Шухевича!

Пойта Лукас

Шановні панове!

Пересилаю річну передплату, а решта нехай іде на пресфонд журналу. Вважаю журнал за дуже корисний для нашого суспільства, продовжуйте добру роботу. Бажаю вам ще кращих успіхів.

В. Марич, Едмонтон

До редакції журналу "Нові дні"

Щоб не сталося так, як минулого разу, то завчасу висилаю на один рік передплату...

Журнал добре редагований, змістом цікавий. Бажаю, якщо це можливе, щоб у журналі oprіч віршів вміщувались короткі оповідання або цікаві уривки з більших книжок, іще не друкованих. Ковтнеш написане в журналі за один день — і знову чекаєш місяць. Як би журнал побільшити?

З пошаною

Олександр Петрашко

Як побільшити журнал, шан. п. Петрашко, ми Вами знаємо: трохи більше грошей треба, а най-більше — охочих щось робити. Перше — не таке страшне, як друге. Як побільшити гурт охочих до діла (і писати, і написане до ума доводити) — аллах його знає!

Письменників ми ще маємо, але на прозу — велика посуха. Тож мало не з боєм видобуваємо малі оповідання до друку в нашому журналі, а уривків із більших творів, іще не друкованих, просто не допросишся. Дивний, але факт: ніби не хочуть самі автори, щоб був розголос про те, що вони написали й видати хочуть. Але нарікань на труднощі видати твори (від авторів таки) — дуже багато, навіть розпачливих. А один випадок увійде в історію (ми ж і введемо в історію його): пообіцяв нам добрячий поет дати кілька своїх кращих віршів до друку, а ми йому пообіцяли від себе заклик зробити до цінителів його поезії (щоб вони підрядились видати одну чи аж дві його збірки — допомогли фінансувати видання), але так і не дочекались від нього обіцяних віршів. Натомість жіночим голосом телефонний провід доніс до наших вух: "Якщо хоче редактор наживатись на віршах мого чоловіка, то не діжде того..." і т. д., хоч те, що було сказане, **далі**, — непечатне (для історії буде печатне).

За передруки з радянських видань багато читачів лаються, то ми тепер не дуже до того квапимось. Сказавши правду, тепер і нема чого переддруковувати — із тепер друкованого там. Якщо хочете бути Соломоном, дорогий п. Петрашко, то потрудіться нам щось порадити вголос — щоб усі читачі почули, а від читачів — і **писачі** та **орачі** на редакційній ниві.

Д. К.

У справі реєстрації фактів

(Відкритий лист до всіх, що можуть прислужитись зберігання фактів історичного значення)

Переглядаючи одне число цього журналу ("Нові дні", лютий 1973), я помітив пропуск імен авторів у двох матеріалах, а цим грішить уся наша преса на еміграції: неухважність супроти вичерпної інформації і стосовно фактів, що можуть мати значення в роботі майбутнього історика.

У звіті Віри Ворскло "У третю річницю" не відмічено, де саме вечір, присвячений пам'яті П. Волиняка, відбувся, натомість в некролозі "Олекса Іванович Повстенко", автор Петро Одарченко лаконічно відмічає, що покійний виставляв свої праці у Києві, Харкові, Одесі, Львові, Авсбурзі, Мюнхені, Берхтесгадені, Баден-Бадені, Нью-Йорку, Філадельфії та у Вашингтоні.

Для автора майбутньої монографії про Волиняка, приміром, це число "Н. Д." може бути корисним контактом з людьми (або їхніми нащадками), що брали участь у програмі вечора, бо вони, мабуть, посідають рідкісні матеріали (листу-

МАЛА УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У 1971 р. видавництво "Дніпрова хвиля" випустило цікаву книжку — *Малу українську музичну енциклопедію*. Склав і опрацював її Осип Залеський.

Осип Залеський — музикознавець, педагог і композитор, підняв справу, про яку, на жаль, ніхто дотепер не подумав. Уже за самий задум видати першу музичну енциклопедію українською мовою авторові треба скласти найщирішу подяку. Ця книжка може виконати велике завдання: вона може змусити когось до праці над музичною енциклопедією там, в Україні. І хоч вона буде там пройнята комуністичною тенденцією під доглядом "старшого брата", але подасть імена й матеріали про наших діячів музичного мистецтва.

Історична вага музичної енциклопедії О. Залеського лишилась незаперечною, які б хибні ми та

її наступники в ній не знаходили, бо нею зроблено перший крок у даному напрямку. Укладаючи цю книжку, автор мав на увазі, як сам каже в своєму вступі, "допомогти тим, які цікавляться музикою й шукають пояснень різних музичних висловів чи хоч коротеньких відомостей про українських музичних мистців і діячів".

Мала українська музична енциклопедія охоплює кілька галузей, які належать до музично-вокального мистецтва: термінологію, інструменти, імена композиторів, співаків, диригентів, музик-виконавців на різних інструментах, майстрів виготовляти музичні інструменти, співаків, музикознавців, професорів консерваторій, авторів праць про музик і т. д. При чому, в усіх цих галузях подано імена від великих і славних до мистців малого формату, але й до цих останніх ставив

вання, прим.), деталі (світлина, прим.) та інші дані про цю людину. Отже, де ж шукати цих людей, в якій частині світу, в якій країні, в якій місцевості? Нав'язання контактів з цими людьми — без згаданой, забракованої в звіті В. Ворскло інформації — може виявитись затяжною справою.

Згадую лише один аспект корисності вичерпного інформування, та їх може бути багато, часто можуть бути навіть такі, яких сьогодні годі передбачити.

У згадці "Над свіжою могилою" ледве чи очікується вичерпність, але, взявши до уваги несистематичність нашого життя і те, що дуже часто на такій згадці кінчається у нас інформація про діяльність даної людини, я вважаю, що навіть у таких принагідних віднотуваннях, які ідуть до преси, треба реєструвати факти вичерпно і без тіней містерії. Коли мистець виставляє свої праці в таких містах, як Нью-Йорк, де є сотні важливих, менше важливих і "льокально-парафіяльних" інституцій, які такими справами (виставками праць мистців) займаються, — з багатьох очевидних і менш очевидних, але не менш ґрунтовних причин слід подати точні інформації, з повною назвою інституції включно.

Причин, що вимагають цього, дуже багато, одна з них — спрямування історика до джерел: повернувшись в місця цікавих подій, історик може з цього місця відшукати нитки до цінних інформативних джерел, особливо ж, коли йдеться про працю мистця, яка нормально розходиться по світу, тому точні інформації стосовно їхньої діяльності потрібні, обов'язкові. Можна побоюватись, що історики, які будуть досліджувати наше (культурне) життя, матимуть більші труднощі, ніж ті, на які натрапляє дослідник пра-

історії... Дослідникові праісторії аби лише пощастило розкопати древнє житло — там звичайно будуть майже всі інформації про даних жителів; про наше життя, натомість, інформації розсіяні по всій нашій пресі в цілому світі, і вони часто неповні, часто неточні і zdeформовані браком відчуття журналістичної об'єктивності, а нерідко взагалі відсутні.

З ділянки, в якій я професійно зайнятий, інформації в нашій пресі появляються вельми непослідовно. Крім того, у доборі цих інформацій помічається гра пересудами і уподобаннями людей в редакції; нерідко доводиться побоюватись, що вони недооцінюють значення культурних процесів у житті суспільства (ці побоювання значно посилені "ілюстративним" добром, матеріалом, яким особливо, але не лише, переповнені "празникові числа", — матеріалом сплющеного змісту, оклепаної символіки, без жодної мистецько-творчої проблематики і без ніякого естетичного діпазону). Замість постійно тарабанити в старомодні і розстроєні (патріотичні) літаври, у наших обставинах, через брак відповідно організованих і проваджених архівів, реєстрація матеріалу історичного значення нашою пресою має особливо важливе значення.

Я міг би подати більше прикладів згаданих огріхів у подаванні інформацій, але тому що це явище просто масове, — стосується всієї нашої преси на еміграції, то думаю, що досить і цієї загальної зауваги, без дальшої аргументації, щоб зрозуміти порушену справу і сумлінно та професійно дбати про повноту інформацій у нашій пресі.

Юрій СОЛОВІЙ

вимоги — добирав діячів певного рівня, тобто аматорів не подавав, за деякими винятками — подекуди чи то проскочили з неуважности, чи то сталося непорозуміння в інформації.

Щодо укр. муз. термінології в МУМУ, то напевно буде якась дискусія музикознавців, які висловлять свою думку на цю тему. Щождо згаданих імен мистців та даних про них, то тут є багато чого побажати.

Мало зібрано імен. На еміграції трудно зібрати навіть половину імен діячів муз. мистецтва, бо Україна талановитих професійних мистців у цій галузі має дуже багато. Проте, навіть при наших обмежених можливостях можна було вписати в цю книжку значно більше імен, використовавши хоч би пам'ять тих мистців, які виїхали за кордон, а дані про них пошукати серед доступних джерел — головним чином, по енциклопедіях. Наприклад, я зауважила, що нема в МУМУ імен солістів Київської опери — таких, як Ропська, Платонов, Іванов, Шведов та ін. З Українського оперного ансамблю нема солісток Л. Горн, К. Задорожної. Не знаходжу імен славних солістів Київської муз. комедії — оперети, хоч би такої, як Теплицька. Нема головної солістки Львівської опери з воєнних років Лідії Черних, меццо-сопрано.

Друга хиба МУМУ, либонь ще значніша, — це самі дані про мистців. Вони занадто скупи, особливо про великих мистців, що їх зубожує. Наприклад, знаходимо ім'я великого співака Б. Гмирі в МУМУ й читаємо: "Народився 1903 в Харкові, соліст-бас київської опери та концерт. співак. Помер 1969 р.". І це все.

А ось із Укр. рад. енци., поминувши кілька примусових висловів, можна було дати таку інформацію: "Народився в м. Лебедині Харківської обл. в сім'ї робітника. В 1935 р. закінчив Харківський інженерно-будівельний інститут, 1939 — Харківську консерваторію. В 1939 був відзначений другою премією на Всесоюзному конкурсі вокалістів. З 1936 — соліст Харківського, а з 1939 — Київського театру опери та балету. Г. має голос широкого діапазону, м'якого красивого тембру. Його виконавська майстерність відзначається високою вокальною технікою, глибокою музичальністю та емоційністю, благородною простотою і стриманістю. Головні партії: Кривоніс ("Богдан Хмельницький" К. Данькевича), Мефістофель ("Фавст" Ш. Гуно), Борис Годунов ("Борис Годунов" М. Мусоргського) та інші. В концертному репертуарі має понад 300 камерних творів". До цього треба ще додати його спів у Полтавському та Кам'янець-Подільському театрі за війни, де він був головним солістом, а УРЕ про це промовчала.

Другий приклад: не знаходячи в МУМУ О. Ропської, меццо-сопрано, яка була головною солісткою Київської опери, здобувши собі славу як технікою, так і красою голосу, ми втрачаємо важливу інформацію з музичного світу. Про неї можна було написати таке: "Олександра Ропська — меццо-сопрано. (1897-1958). Народилася у селі Щиряєво в селянській родині. 1919 закінчила Саратовську консерваторію й переїхала до Пол-

тави, де розпочала артистичну діяльність як співачка. Працювала в Одеському та Харківському (1926-1928), а з 1928 — в Київському оперних театрах. З 1944 викладала вокал у Київській консерваторії. Майстерно виконувала народні пісні. Серед кращих оперних партій Ропської: Амнеріс ("Аїда" Верді), Кармен ("Кармен" Бізе), Настя ("Тарас Бульба" Лисенка), Лель, Любаша ("Снігуронька", "Царева наречена" Римського-Корсакова) та інші".

Я не кажу, що дослівно про всіх співаків треба давати такі поширені дані, але про славних треба обов'язково дати, як це зроблено для Соломії Крушельницької, хоч і тут треба було згадати головні партії, яких було близько 60. Можна було зазначити, що лише завдяки їй опера "Мадам Баттерфляй" Джакомо Пуччіні, написана 1904 р., увійшла до списку класичних, безсмертних опер — і це важливий історичний факт у муз. світі. (А річ у тому, що цю оперу скласифіковано, як непридатну для постановки. С. Крушельницька, близька приятелька композитора, взялася виконати головну партію і виконала її так, що "Мадам Баттерфляй" не зійшла після того із сцени). Крушельницька — це гордість наша, світова муз. критика ставить її поряд Шаляпіна, отож на такі блискучі досягнення наших мистців треба робити наголос — більше інформувати.

Те саме бачимо в МУМУ коло імен композиторів, особливо великих — дуже мало даних, що чинить значну кривду українській музичній культурі.

Далі, відносно даних, зауважується переплутання. Напр., бандуристові П. Гончаренкові приписано ролю диригента "жіночої капелі бандуристок". Насправді українську капелю бандуристок організував і довгі роки був її диригентом Петро Потапенко (тепер—Кирило Ципенда). У МУМУ коло імени П. Потапенка написано — "диригент капелі бандуристів у ЗСА". Щодо диригентів капелі бандуристів (треба було писати її офіційну назву — *Українська капеля бандуристів* ім. Т. Шевченка), треба було коло кожного імени подати роки, коли хто диригував, бо виходить забагато диригентів на одну капелю.

Добре б було подати й імена майстрів, які виробляють бандури, бодай закордоном—як Юхим Приймак, Детройт. На мою думку, доцільно подати ширші інформації про бандуру як про муз. інструмент. Напр. на еміграції виробляють два типи бандур — діятонічну, яка має 34 струни і перемикачі на базі сверла для зміни тональності, і хроматичну, яка має 60 струн і перемикачі, що при зміні тональності піднімають або опускають струни. Дома виробляють знову ж таки *інший* тип бандури, яку треба перестроювати при допомозі ключа.

Я подала для прикладу лише кілька зауваг, а їх напевно автор дістане багато більше, особливо для доповнення імен та даних про них. Але дуже добре, що автор МУМУ започаткував укр. муз. енциклопедію, а колись виросте повна українська музична енциклопедія.

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

М.Ю. Брайтчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗ-З'ЄДНАННЯ, критичні зауваги з приводу однієї концепції".

Книжка написана сучасним українським радянським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ЛЮДИНА БІЖИТЬ НАД ПРІРВОЮ". — Ціна: 6.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ТАК ТРИМАТИ".
Ціна: 3.50 дол.

Володимир Винниченко, "СЛОВО ЗА ТОБОЮ, СТАЛІНЕ". — Ціна: 8 дол.

LOOK COMRADE — THE PEOPLE ARE LAUGHING...

Підрадянський гумор зібрав і видав
Іван Коляска. — Ціна: 2.50 дол.

Василь І. Гришко, "ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ ШЛЯХ, ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ". — Ціна: 1.50 дол.

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ".
Ціна: 0.70 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".
Ціна: 2.00 дол.

Анатолій Юрицяк, "ЗАСОБИ І СПОСОБИ ПОЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ". — Ціна: 1.00 дол.

Петро Карпенко-Криниця, "ІНДІАНСЬКІ БАЛІДИ". — Ціна: 2.00 дол.

Олександр Солженіцин, "НОВЕЛІВСЬКА ЛЕКЦІЯ З ЛІТЕРАТУРИ". — Ціна: 0.50 дол.

Книжки замовляти в адміністрації
"Нових Днів".

(Закінчення з 2-ї стор. обкл.)

Л. Гузик, Ванкувер, Канада	3.50
В. Бондар, Редфорд Товншип, США	3.50
И. Гіряк, Нью Йорк, США	3.50
К. Галецький, Ріджвуд, США	3.50
А. Гумеська, Анн Арбор, США	3.50
О. Іващенко, Раунд Лейк Бич, США	3.50
І. Колос, Сілвер Спрінг, США	3.50
А. Кармелюк, Санланд, США	3.50
А. Королишин, Аллен Парк, США	3.50
А. Маковійчук, Чикаго, США	3.50
Н. Недзвезький, Вашингтон, США	3.50
Я. Петрончак, Орандж, США	3.50
О. Мартиненко, Мінеаполіс, США	3.50

ВИПРАВИТИ ІСТОТНІШІ ПОМИЛКИ

"Н. Д." ч. 278 (березень)

1. **На стор. 1-й:** має бути ІСАІА (заголовок і зноска).
2. Вставити пропущений рядок **Добром та волею підбитим**, — між рядками 11-им і 12 у тексті Шевч. вірша.
3. **На стор. 7-й:** автор вірша має бути **М. І. МАНДРИКА**.
4. **На стор. 10:** у першій колонці 16-й рядок знизу має бути **не товар, який...** (а не **це товар..**).
5. **Стор. 13 і 14** — всюди має бути Йордан у називному відмінку, а не Йордана.
6. **Стор. 19:** 16-й рядок у II-й кол. має бути без **на: І. Варченко не шкодує й критичних зауваг.**
7. **Стор. 27:** відділити **наші слова** від цитат з інших видань (**Огляд нашої преси**), а саме: в 1-й кол. від **Щоб протиставити** (останній уступ) і до кінця в другій кол. — **наші слова**.
Стор. 28: в 1-й кол. від **Якщо там байдужі...** (і до кінця) — **наші слова**.
Перед цитатою з "Сучасности" (в 1-й кол.) всі **чотири рядки**, а після цитати всі останні **чотири рядки** в II-й кол. — **наші**.
Отже, просимо більше на нас не нарікати — редакторів і авторів з цитованих видань.

"Н. Д." ч. 279 (квітень)

1. **Стор. 31:** у 18-му рядку I-ї кол. згори має бути критиками (не криками); у 23-му там же зухвальці!

РЕД.

Ф. Гайовий, Мінеаполіс, США	3.50
М. Шаблій, Арлінгтон Гайтс, США	3.50
І. Козачок, Монреаль, Канада	3.00
М. Ходаченко, Торонто, Канада	2.50
А. Берегулька, Бостон, США	2.50
С. Старенький, Ст. Леонард, Канада	2.00
І. Шумук, Порт Алберні, Канада	2.00
М. Лека, Торонто, Канада	2.00
В. Конюх, Скарборо, Канада	1.50
В. Марич, Едмонтон, Канада	1.50
О. Третяк, Лафлече, Канада	1.50
А. Качор, Вінніпег, Канада	1.50
М. Зіма, Мт. Бріджис, Канада	1.50
Д. Курлак, Бельгія	1.50
І. Лисенко, Чикаго, США	1.50
І. Смолій, Ютіка, США	1.50
В. Кривченко, Торонто, Канада	1.50
Н. Романко, Торонто, Канада	1.00
С. Дворнік, Ватерфорд, Канада	1.00
Г. Коверна, Фонтгілл, Канада	1.00
Г. Лозенко, Ньюарк, США	1.00
А. Петрашко, Ст. Томас, Канада	0.50
Т. Горащенко, Філадельфія, США	0.50

Нових передплатників приєднали:

Марченко, Канада	1
І. Наливайко, Канада	1
Т. Підгайний, Канада	1
Віра Павлюк, Канада	3

Дякуємо всім за допомогу.

Редакція і адміністрація "Н. Д."

"УКРАЇНСКА КНИГА"

В нас можете набути книжки та брошури, які допоможуть Вам ознайомитись з містами України. В кожній книжці пояснюється, де знаходяться музеї, кінотеатри, театри, крамниці, ресторани і т. п.

КИЇВ з картосхемою на українській мові. Вид. політичної літератури України, Київ 1970, стор. 188. Ціна \$ 0.80

КИРИЛІВСЬКА ЦЕРКВА. Фоторозповідь про Архітектурно-художню пам'ятку X-XVII ст. на території Радянської України — Кирилівську церкву. "Мистецтво", Київ 1972, на українській та англійській мовах. 0.60

ЛЬВІВ з картосхемою. На українській та англійській мовах. "Мистецтво", Київ 1968. Ціна 1.50

ОДЕСА на українській та англійській мовах. "Мистецтво", Київ 1968. Ціна 1.60

ТЕРНОПІЛЬ із серії "Обласні міста Радянської України", "Мистецтво", Київ 1967, стор. 95. Ціна 1.20

ХАРКІВ із серії "Обласні міста Радянської України", "Мистецтво", Київ 1969, стор. 120. Ціна 1.60

ЧЕРНІВЦІ—фотобуклет. На українській та англійській мовах. "Мистецтво", Київ 1970. Ціна 0.40

ЧЕРНІВЦІ на українській та англійській мовах. "Мистецтво" 1971. 3.19

МОЖЕТЕ НАБУТИ ПОВНІ КОМПЛЕКТИ СЛІДУЮЧИХ ТВОРІВ:

Лондон Джек. ТВОРИ у дванадцяти томах. Переклад з англійської. "Дніпро", 12 книг. Ціна за цілий комплект 22.95

Мопасан Гі де. ТВОРИ у восьми томах. Переклад з французької. "Дніпро" 8 книжок. Ціна за цілий комплект 14.65

Мирний Панас. ЗІБРАННЯ ТВОРІВ у семи томах. "Наукова думка". Київ 1968-1972, 7 книжок. Ціна за цілий комплект 24.50

Нечуй-Левицький І. С. ЗІБРАННЯ ТВОРІВ у десяти томах. "Наукова думка", Київ 1963-1968, 10 книжок. Ціна за цілий комплект 18.25

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West
Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928